

ДОКУМЕНТИ
ОСВЯЩЕНОГО АРХІЄРЕЙСЬКОГО СОБОРУ
РУСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

2-5 лютого 2013 року

З М І С Т

1.	Повідомлення Інформаційної служби Архієрейського Собору	3
2.	Послання Освященного Архієрейського Собору кліру, чернецтву та мирянам Руської Православної Церкви	5
3.	Постанова Освященного Архієрейського Собору Руської Православної Церкви	8
4.	Позиція Церкви у зв'язку з розвитком технологій обліку та обробки персональних даних	27
5.	Позиція Руської Православної Церкви стосовно реформи сімейного права і проблем ювенальної юстиції	31
6.	Позиція Руської Православної Церкви з актуальних проблем екології	37
7.	Положення про матеріальну і соціальну підтримку священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви, а також членів їх сімей	42
8.	Положення про обрання Патріарха Московського і всієї Русі	51
9.	Положення про склад Помісного Собору Руської Православної Церкви	54

2-5 лютого 2013 року відбувся Освящений Архієрейський Собор Руської Православної Церкви

5 лютого 2013 року завершив свою роботу Освящений Архієрейський Собор Руської Православної Церкви. У роботі Архієрейського Собору, до складу якого входить 290 ієрархів, взяли участь 280 із них. Третина єпископів – 88 – були рукопокладені протягом останніх чотирьох років. Засідання Собору проходили в Залі церковних соборів Храму Христа Спасителя.

Щоб засвідчити єдність Руської Православної Церкви на Собор прибули Преосвященні з 247 єпархій Росії, України, Білорусії, Молдови, Азербайджану, Казахстану, Киргизії, Латвії, Литви, Таджикистану, Туркменії, Узбекистану, Естонії, а також єпархій, що перебувають у далекому зарубіжжі.

1 лютого відзначалася четверта річниця інтронізації Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Кирила. Цей день ознаменувався соборним богослужінням в Храмі Христа Спасителя усього сонму архіпастирів Руської Православної Церкви на чолі з її Предстоятелем.

У той же день відбулася зустріч членів Архієрейського Собору з Президентом Російської Федерації В.В. Путіним, у ході якої обговорювалися ключові питання церковно-державних відносин. Глава Російської держави дав високу оцінку трудам Руської Православної Церкви, а також відповів на низку запитань архіпастирів.

2 лютого, в перший день роботи Собору, з доповіддю про життя і діяльність Руської Церкви до делегатів звернувся Святіший Патріарх Московський і всієї Русі Кирил. Предстоятель детально описав різні аспекти внутрішньоцерковного життя, а також церковно-державних та церковно-суспільних відносин на всьому канонічному просторі Руської Православної Церкви. У доповіді були порушені, зокрема, питання, пов'язані з утворенням нових єпархій і створенням митрополій, життям парафій за кордоном, фінансово-господарські аспекти діяльності Церкви і різні теми духовної освіти. Прозвучала оцінка місіонерського, молодіжного і соціального служіння Руської Церкви за останні роки. Також Святіший Патріарх торкнувся питання інформаційної діяльності Церкви, її діалогу з суспільством і державою. Предстоятель поділився своїм баченням міжправославних і міжхристиянських відносин, взаємодії з представниками інших релігій.

Члени Собору заслухали доповідь Блаженнішого митрополита Київського і всієї України Володимира, в якій він дав оцінку сучасному стану канонічного Православ'я в межах України.

У наступні дні члени Архієрейського Собору в душі церковної одностайності прийняли ряд документів, запропонованих для розгляду Міжсоборною присутністю:

- «Положення про обрання Патріарха Московського і всієї Русі»;
- «Положення про склад Помісного Собору Руської Православної Церкви»;
- «Позиція Церкви у зв'язку з розвитком технологій обліку та обробки персональних даних»;
- «Позиція Російської Православної Церкви щодо реформи сімейного права і проблем ювенальної юстиції»;
- «Позиція Російської Православної Церкви з актуальних проблем екології».

Була затверджена нова редакція Статуту Руської Православної Церкви з урахуванням внесених до нього поправок.

Архієрейський Собор також прийняв рішення про загальноцерковне прославлення преподобного Далмата Ісетського, прославленого раніше в соборі місцевошанованих Сибірських святих.

Одним з важливих документів, прийнятих Собором, стало Положення про матеріальну і соціальну підтримку священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви, а також членів їх сімей.

Собором було прийнято Положення про нагороди Руської Православної Церкви. Документ упорядковує систему загальноцерковних та богослужбових нагород Руської Церкви, що були засновані в різний час. Одноголосним рішенням членів Собору був затверджений на новий термін діючий склад Загальноцерковного суду.

На закінчення Освящений Архієрейський Собор прийняв Постанови та звернувся з Посланням до кліру, чернецтва і мирян Руської Православної Церкви.

Всі дні роботи Собору розпочинались звершенням Божественної літургії в Храмі Христа Спасителя. На богослужіннях в ці дні підносилися сугубі молитви про благополучне проведення Архієрейського Собору.

Інформаційна служба Архієрейського Собору

Послання Освященного Архієрейського Собору кліру, чернецтву та мирянам Руської Православної Церкви

*Документ ухвалено Архієрейським Собором Руської Православної Церкви
5 лютого 2013 року*

Возлюблені у Господі всечесні отці пресвітери, високоповажні диякони, боголюбиві іноки та інокіні, дорогі брати і сестри — вірні чада Руської Православної Церкви!

Освящений Архієрейський Собор, який відбувся в Москві, у Храмі Христа Спасителя 2-5 лютого 2013 року, звертається до всіх вас зі словами апостольського привітання: *«Благодать вам і мир від Бога, Отця нашого, і Господа Ісуса Христа. Ми завжди повинні подяку складати за вас Богові, браття, як і годиться, бо сильно росте віра ваша, і примножується любов кожного з усіх вас один до одного»* (2 Фес. 1:2).

Головна турбота Церкви — спасіння людей. Усе, що відбувається в нашому церковному житті та у взаєминах Церкви з суспільством і державою, завжди має бути підпорядковане цій меті. Наші місіонерські, освітні, благодійні та інші труди слід у кінцевому підсумку спрямовувати на спасіння кожної людської душі. Заклик Спасителя: *«Ідіть, навчайте всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все те, що Я вам заповів»* (Мф. 28:19-20), — залишається насущним і в наші часи. Пам'ятаючи про це, члени Архієрейського Собору обговорили багато питань церковного й суспільного життя, прийнявши Соборні визначення та інші документи, звернені нині до Повноти нашої Церкви.

Піклуючись про улаштування церковного життя, члени Собору визначили на майбутнє процедуру обрання Патріарха на Помісному Соборі, уточнили повноваження Помісного та Архієрейського Соборів, схвалили здійснене Священним Синодом створення митрополій і нових епархій. Вони також запропонували вирішення важливих завдань, що стоять перед суспільством.

Зокрема, Освящений Собор висловив позицію Церкви у зв'язку з розвитком технологій обліку та обробки персональних даних. Стоячи на варті людської свободи, Церква закликає державу не примушувати людей до прийняття тих технологій, які можуть перешкодити їм вільно сповідувати віру Христову та дотримуватися її у справах особистих і суспільних. Згода християн із різноманітними законодавчими, політичними або ідеологічними актами також залежить від їх сумісності з християнським способом життя.

Постійною турботою Церкви залишається піклування про зміцнення сім'ї, про захист від неналежного втручання в її життя, про підтримання міцних зв'язків між дітьми й батьками, про безпеку дітей, у тому числі перед обличчям насильства, жорстокості, розпусти. У зв'язку з цим колом питань Архієрейський Собор виніс міркування щодо реформи сімейного права, яка проводиться нині в багатьох країнах, і щодо проблем ювенальної юстиції.

Церква серйозно занепокоєна нинішнім станом природи. Виснаження ресурсів та забруднення навколишнього середовища гостро ставить питання про збереження різноманіття життя, про дбайливе використання дарів природи. Члени Собору висловили позицію Руської Православної Церкви щодо актуальних проблем екології, нагадавши суспільству про відповідальність за збереження Божого творіння.

Пастирів і паству Руської Православної Церкви закликають уважно вивчити ухвалені Архієрейським Собором документи, здебільшого підготовлені в процесі трирічних дискусій, проведених Міжсоборною присутністю за участю сотень архієреїв, кліриків, ченців і мирян.

Господь і Бог наш Ісус Христос попередив Своїх учнів: *«Коли б ви були від світу, то своє світ любив би; а оскільки ви не від світу, я вибрав вас від світу, тому світ і ненавидить вас»* (Ін. 15:19). З апостольських часів історичний шлях Церкви був пов'язаний зі сповідництвом, яке полягало в нелицемірному свідченні про істину. Війна, що піднімається проти християн *духом світу цього* (1 Кор. 2:12), протягом всієї історії Церкви мала на меті різними способами відвернути людину від свого Творця й Спасителя. Ця війна полягала не тільки у спробах спокусити людей на гріх, але і в гоніннях, що створюються проти послідовників Христових. Але горнило злигоднів і страждань тільки зміцнювало віру й гартувало серця вірних чад Церкви. Прикладом терпіння в скорботах є преподобний Далмат Ісетський, канонізований у 2004 році в лику місцевошанованих сибірських святих. Його загальноцерковне шанування було встановлено нинішнім Собором. Преподобний Далмат неодноразово був свідком руйнування створеного ним монастиря, але щоразу відтворював його, строго захищаючи свою віру та церковні правила і зберігаючи при цьому глибоке смирення перед ближніми.

Події минулого року виразно показали, що Православ'я відроджується як основа народної самосвідомості, яка об'єднує всі здорові сили суспільства — ті сили, що прагнуть до перетворення життя на основі міцного фундаменту, духовно-моральних цінностей, що увійшли в плоть і кров наших народів. Саме тому людьми недоброї волі

Церкву було обрано об'єктом боротьби, в якій використовуються брехня, наклеп, блюзнірство, погроми храмів, осквернення святинь.

Освящений Собор нагадує, що відповіддю на подібні дії повинні бути молитва, проповідь і затвердження Божої правди, мирне цивільне діяння православних християн, примноження справ любові й милосердя. Ми повинні залишатися *світлом світу й сіллю землі*, щоб люди, бачачи наше *«чисте життя в страхіві»*, навіть *«без слова приєднані були»* для Христа (1 Петр. 3:1-2). Відстоюючи віру, потрібно завжди пам'ятати слова Христа Спасителя: *«По тому дізнаються про вас, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою»* (Ін. 13:35).

Здійснюючи церковне служіння, працюючи на ниві Христовій, ми покликані не на словах, а на ділі зміцнювати *«єдність духу в союзі миру»* (Єф. 4:3), соборно, усі разом: архіпастирі, клір, чернецтво й миряни. Головне при цьому — прагнути повіряти життя Євангелієм. Це єдиний шлях до перетворення будь-якої людини і всього суспільства.

Господь наш Ісус Христос, Начальник життя вічного, хай укріпить і умудрить усіх нас у майбутніх трудах.

Постанова Освященного Архієрейського Собору Руської Православної Церкви

*Документ прийнятий Архієрейським Собором Руської Православної Церкви
5 лютого 2013 року*

Вступна частина

1. Члени Освященного Архієрейського Собору підносять подяку й молитву Пастиренадначальнику Господу Ісусу Христу, за Його милість до Своєї Церкви і за збереження її в дні посилених зовнішніх спокус, спрямованих проти церковної єдності.

2. Архієрейський Собор схвалює діяльність Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Кирила, Священного Синоду, Вищої Церковної Ради, Міжсоборної Присутності, синодальних установ і комісій у міжсоборний період. Особливе задоволення викликає якісний розвиток системної роботи по виконанню рішень Архієрейського Собору та вищих органів церковного управління, при постійному спостереженні з боку Предстоятеля Руської Православної Церкви, Священного Синоду і Вищої Церковної Ради.

3. Собор затверджує рішення Священного Синоду про створення Середньоазіатського митрополичого округу, а також про включення в число постійних членів Священного Синоду глав Митрополичого округу в Республіці Казахстан і Середньоазіатського Митрополичого округу. Затверджується прийняте Священним Синодом Положення про Вищу Церковну Раду.

4. Вивчивши результати роботи Міжсоборної Присутності в 2011-2012 роках, Освящений Собор приймає наступні документи:

«Позиція Руської Православної Церкви стосовно реформи сімейного права і проблемам ювенальної юстиції»;

«Позиція Церкви у зв'язку з розвитком технологій обліку та обробки персональних даних»;

«Позиція Руської Православної Церкви з актуальних проблем екології».

5. Члени Собору позитивно оцінюють досвід застосування Тимчасового положення про матеріальну і соціальну підтримку священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви, а також членів їх сімей, прийнятого Архієрейським Собором 2-4 лютого 2011 року. З урахуванням пропозицій, що надійшли з ряду епархій за минулий період, Освящений Собор приймає Положення про матеріальну і соціальну підтримку священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви, а

також членів їхніх сімей, у зв'язку з чим слід вважати згадане Тимчасове положення таким, що втратило чинність.

6. Освящений Собор приймає нову редакцію Положення про нагороди Руської Православної Церкви. У зв'язку з цим слід вважати редакцію цього документа, прийняту Архієрейським Собором 2008 року, як таку, що втратила чинність. Також втрачає силу Положення про богослужбово-ієрархічні нагороди, прийняте Архієрейським Собором 2011 року.

Зміни в церковному управлінні, множення числа єпархій та парафій

7. Освячений Собор схвалює утворення митрополій і значне збільшення числа єпископів і єпархій, а там, де останнє неможливо - створення територіальних вікаріатств. Збільшення чисельності єпархій та наближення єпископів до пастви дозволяє активізувати виконання рішень Архієрейського Собору 2011 про примноження числа парафій, а також про розвиток катехізичної, релігійно-освітньої, місіонерської, молодіжної та соціально-благодійної діяльності на благочинницьких і парафіяльних рівнях. Члени Архієрейського Собору звертають увагу глав митрополій на важливості підтримки нещодавно утворених єпархій, що входять до складу митрополій.

8. Собор затверджує рішення Священного Синоду про створення наступних митрополій: Архангельської, Башкортостанської, Білгородської, Волгоградської, Вятської, Донської, Єкатеринбурзької, Іванівської, Іркутської, Красноярської, Кузбаської, Курської, Мордовської, Нижегородської, Новгородської, Новосибірської, Омської, Оренбурзької, Пензенської, Приамурської, Приморської, Рязанської, Самарської, Саратовської, Симбірської, Ставропольської, Тамбовської, Татарстанської, Тверської, Тульської, Челябінської, Чуваської, Ярославської. Собор також стверджує рішення Священного Синоду та Синоду Української Православної Церкви про заснування наступних єпархій: Алатирської, Альметьевської, Амурської, Ардатовської, Арсеніївської, Балашовської, Балтської, Баришської, Бежецької, Белевської, Бішкекської, Бобровицької, Братської, Бузулукської, Валуйської, Владикавказської, Вознесенської, Волгодонської, Вискунської, Георгіївської, Городоцької, Губкинської, Душанбінської, Єнісейської, Железногорської, Ізюмської, Ісилькульської, Іскітимської, Каїнської, Калачевської, Кульчинської, Канашської, Каменської, Канської, Карасукської, Касимівської, Кінельської, Кінешемської, Кокшетауської, Котласької, Краснослобідської, Кузнецької, Кизильської, Лиськівської, Магнітогорської, Маріїнської, Махачкалінської, Мелекеської, Мічурінської, Могилів-Подільської, Нарвської, Нарьян-

Марської, Находкінської, Нефтекамської, Нижнетагильської, Новокузнецької, Орської, Відраденської, Петропавлівської, Покровської, П'ятигорської, Ржевської, Ровеньківської, Рибінської, Славутської, Салехардської, Саянської, Сердобської, Скопинської, Тарсковської, Троїцької, Уваровської, Уржумської, Урюпінської, Усть-Каменогорської, Феодосійської, Ханті-Мансійської, Чистопольської, Шахтинської, Шуйської, Щигровської, Яранської.

9. Собором затверджуються прийняті Священним Синодом Положення про митрополії Руської Православної Церкви та Положення про єпархіальні вікаріатства Руської Православної Церкви. Собором схвалюються затверджені Священним Синодом типові статуту ставропігійного монастиря, єпархіального монастиря і подвір'я ставропігійного монастиря.

10. Висловлюючи задоволення у зв'язку з ростом числа парафій і духовенства в Руській Православній Церкві, члени Собору вважають за необхідне приступити до нового етапу реалізації рішення Архієрейського Собору 2011 про збільшення числа храмів та інших пристосованих для молитви приміщень. Кожен сільський населений пункт, де не може бути відкрито храм і призначено постійно перебуваючого при ньому настоятеля, повинен бути приписаний до певного храму і священика. При цьому, у разі нечисленності населеного пункту, його громада може бути приписана до парафії, де служить відповідальний за неї священик, а за необхідних умов може бути і зареєстрована. Подібним громадам необхідно мати пристосоване для молитви приміщення. Священик повинен відвідувати населені пункти, за які він несе відповідальність, з регулярністю, визначеною єпархіальним архієреєм або благочинним.

11. Єпархіям слід також продовжити труди з будівництва храмів і створення церковних громад в містах з тим, щоб місця молитви були максимально доступні для жителів.

Господарські та юридичні питання

12. Члени Собору вважають корисною роботу з формування реєстру церковного майна. Фінансово-господарському управлінню належить продовжити труди в цьому напрямку.

13. Собор схвалює проект формування безкоштовної бази проектно-кошторисної документації по будівництву храмів для використання всіма єпархіями Руської Православної Церкви. Фінансово-господарському управлінню доручається прискорити придбання типових проектів, розроблених для міста Москви, і відкрити до них доступ для всіх єпархіальних управлінь. Єпархіям слід направляти доступні їм будівельні проекти в Фінансово-господарське управління

для включення в згадану базу. Після надання єпархіальним управлінням доступу до бази Фінансово-господарського управління потрібно вести облік використання кожного проекту.

14. Архієрейський Собор уповноважує єпархіальних архієреїв, що діють в якості одноосібних вищих керівних органів єпархій, погоджувати заяви єпархій Руської Православної Церкви про передачу у власність (користування) єпархій державного або муніципального майна релігійного призначення, так само як і оформляються єпархіями проекти охоронних зобов'язань щодо об'єктів культурної спадщини.

15. Члени Архієрейського Собору відзначають користь, принесену працями єпархіальних, монастирських і парафіяльних підприємств з виробництва церковних облачень, начиння, свічок. Такі підприємства не тільки дозволяють поліпшити фінансове становище місцевих церковних установ, але й сприяють появі широкого вибору якісних предметів церковного вжитку. Разом з тим слід особливо відзначити загальноцерковне значення художньо-виробничого підприємства «Софрино», в якому отримали професійні навички багато майстрів. Священному Синоду доручається на підставі пропозицій, що містяться в доповіді Святішого Патріарха Кирила, а також суджень, які прозвучали на засіданнях Собору, прийняти документ, який регулює взаємодію підприємства «Софрино» з канонічними підрозділами Руської Православної Церкви. Архієрейський Собор нагадує всім єпархіальним архієреям, намісникам, ігуменам і ігуменям ставропігійних та єпархіальних монастирів, настоятелям парафій і подвір'їв, що, згідно зі Статутом Руської Православної Церкви, «вживання в храмах свічок та інших предметів церковного вжитку, придбаних і виготовлених поза Церквою, не допускається» (стаття 40 глави XV Статуту).

Освіта і наука

16. Триває розвиток духовних навчальних закладів з метою адаптації застосовуваної в них навчально-виховної системи до тих високих вимог, яким сьогодні повинні відповідати пастирі Церкви. Не всі завдання, поставлені Архієрейським Собором 2011 року в цій області, на сьогоднішній день вирішені. Частково це обумовлено особливою складністю, притаманною реформуванню будь-якої освітньої системи. Зволікання також може бути пов'язано з нерозумінням поставлених цілей окремими відповідальними особами або з їх недобросовісністю. Навчальному комітету при Священному Синоді Руської Православної Церкви, єпархіальним архієреям і ректорам духовних навчальних закладів належить прискорити реалізацію рішень, що містяться в прийнятих Священним Синодом 22 березня 2011 документах, забезпечити отримання кандидатами в священство освіти, передбаченої

Архієрейським Собором 2011 року, ввести єдині системи підвищення кваліфікації, дистанційного навчання та атестації кліриків, з урахуванням, в тому числі, досвіду курсів при Новоспаському ставропігійному монастирі міста Москви.

17. Істотним чинником, що впливає на розвиток єдиної церковної освітньої системи, є значна різниця освітнього потенціалу семінарій. На підставі проведеного в кінці 2012 - початку 2013 року інспектування духовних навчальних закладів Навчальному комітету слід представити на розгляд Священного Синоду реалістичні пропозиції щодо оптимізації діяльності духовних шкіл.

18. У межах Росії зберігає актуальність питання про розподіл випускників духовних академій і семінарій з урахуванням потреб як епархій, що направляли їх на навчання, так і віддалених епархій, що зазнають нестачу в духовенстві. У зв'язку з цим Управлінню справами Московської Патріархії, після завершення розробки відповідного документа, доручається представити його Священному Синоду для прийняття рішення.

19. Архієрейський Собор схвалює створення Загальноцерковної вченої ради, на якій повинні захищатися докторські дисертації докторантами діючих в Росії духовних навчальних закладів, в тих випадках, коли останні не можуть сформувати власні дисертаційні ради, орієнтовані на вимоги Вищої атестаційної комісії Російської Федерації та міжнародних атестаційних органів.

20. Викликає задоволення розвиток теологічної освіти в ряді країн, що знаходяться в області канонічної відповідальності Московського Патріархату. Важливим завданням залишається істотне зміцнення взаємодії загальноцерковних та місцевих церковних структур з теологічними підрозділами світських вищих навчальних закладів. Бачиться корисним створення з цією метою рад з теологічної освіти в епархіях. Члени Собору також вважають важливим надання бюджетних місць для навчання студентів теології у світських вузах в кількості, співвідносному з числом таких місць на інших факультетах і кафедрах. В іншому випадку може статися стагнація і навіть скасування теологічних факультетів і кафедр.

21. Члени Архієрейського Собору схвалюють прийняття Священним Синодом документів, що сприяють нормуванню діяльності недільних шкіл і при цьому враховують відмінності в їх видах - від невеликих виховних груп до повноцінних установ додаткової освіти, що мають юридичний статус. Синодальному відділу релігійної освіти та катехізації слід надавати епархіям практичне сприяння в реалізації рішень, що містяться в зазначених документах. Слід зазначити

важливість навчально-методичного комплексу з курсу Закону Божого для недільних шкіл, розробленого профільним Синодальним відділом. Аналогічна робота повинна проводитися і з інших дисциплін, які викладаються в недільних школах.

22. Освящений Собор розглянув ситуацію з введенням в середніх школах Росії «Основ православної культури» у складі навчального курсу «Основи релігійних культур і світської етики». Досвід російських єпархій може бути перейнятий в інших країнах канонічної території Московського Патріархату в разі, якщо подібні рішення будуть прийняті в цих державах. Необхідно продовжити роботу з включення занять духовно-морального спрямування в систему дошкільної освіти, а також координацію участі представників єпархій в перепідготовці педагогів для викладання «Основ православної культури». Єпархіям слід продовжити роботу з батьками школярів для роз'яснення їм значення цього навчального модуля при методичній підтримці Синодального відділу релігійної освіти та катехизації.

23. Діалог зі світською наукою в Руській Православній Церкві продовжує здійснюватися, але потребує систематизації і подальшого розвитку. Необхідний і більш активний розвиток власне богословської науки, чому має сприяти вирішення завдань, поставлених у цій області Архієрейським Собором 2011 року. Синодальній біблійно-богословській комісії у взаємодії з Навчальним комітетом слід подати на розгляд Священного Синоду пропозиції щодо формування відповідного координаційного центру, що об'єднує зусилля богословських установ Руської Православної Церкви. Синодальній біблійно-богословській комісії також необхідно до чергового Архієрейського Собору завершити роботу над Катехизисом Руської Православної Церкви.

Монастирі та чернецтво

24. Основою монастирського життя незмінно є аскетична практика, в першу чергу молитовне і покайне стремління. Цьому мають бути підпорядковані всі обов'язки і послух, які покладаються на насельників і насельниць монастирів як в самих обителях, так і за їх межами. Відповідальність за правильне улаштування життя ченців лежить на ігумену і ігумені, які повинні бути прикладом для ввірених їхньому піклуванню братів і сестер.

25. У минулий міжсоборний період важливою подією в житті монастирів Руської Православної Церкви стала дискусія навколо розробки в рамках Міжсоборної присутності проекту Положення про монастирі і ченців. Ця дискусія показала необхідність більш відповідального і зваженого обговорення сучасного стану чернецтва та шляхів його розвитку. Синодальному відділу по монастирях і чернецтву

доручається організувати таке обговорення. Важливо, щоб цей процес не був поспішним і передбачав участь в дискусіях ченців і представляв повний спектр існуючих думок з виникаючих питань. Робота над Положенням про монастирі та чернецтво має бути продовжена по завершенні цього обговорення та з урахуванням його підсумків. Разом з тим ряд питань чернечого життя вимагає врегулювання вже сьогодні. Необхідно визначити статус чернечого постригу і наслідки його прийняття, оскільки в даний час в даному питанні немає єдиної практики. Слід також уточнити церковно-правові наслідки залишення монастиря насельником або відмови від чернечого життя. Комісії Міжсоборної присутності з питань організації життя монастирів і чернецтва належить в короткі терміни представити на розгляд Священного Синоду проекти документів з цих тем.

26. Освящений Собор констатує, що в більшості ставропігійних і в ряді єпархіальних монастирів поширилася практика отримання насельниками і насельницями обителів богословської освіти. Однак потрібна подальша робота в цьому напрямку. Синодальному відділу по монастирях і чернецтву надолужити за підтримки Учбового комітету розробити та подати на розгляд Священного Синоду систему отримання чернецтвом богословської освіти не тільки в ставропігійних, але і в єпархіальних монастирях, з урахуванням їх можливостей. Після схвалення цієї системи Синодальному відділу по монастирях і чернецтву доручається спостереження за її здійсненням як в ставропігійних, так і у всіх єпархіальних обителях.

27. Архієрейський Собор 2011 вказав на необхідність організації належної гостинності у відношенні паломників і відвідувачів монастирів. У багатьох обителях це питання вирішене задовільно. Синодальному відділу по монастирях і чернецтву доручається, узагальнивши наявний досвід, підготувати та подати на розгляд Вищої Церковної Ради відповідні рекомендації, що враховують відмінності у місці розташування та чисельності монастирів.

Шанування святих

28. Архієрейський Собор ознайомився з відомостями про широке поширення у ряді єпархій вшанування преподобного Далмата Ісетського (1594-1697), прославленого в лику місцевошанованих сибірських святих в 2004 році. Члени Собору свідчать, що подвиг преподобного Далмата, чудеса, що сталися за його молитвами, а також його широке вшанування є достатньою підставою для зачислення преподобного Далмата до лику загальноцерковних святих. У зв'язку з цим Освящений Собор благословляє загальноцерковне вшанування преподобного Далмата Ісетського, зі звершенням пам'яті святого в день

його кончини 25 червня (8 липня) і в день віднайдення його мощей 24 липня (6 серпня). Ім'я преподобного Далмата належить повідомити Предстоятелям Помісних Православних Церков для включення його в святці.

29. Члени Освященного Собору підтримують рішення Священного Синоду про створення Церковно-громадської ради з увічнення пам'яті новомучеників і ісповідників Церкви Руської. На цей орган, зокрема, покладається відповідальність за реалізацію визначення Архієрейського Собору 2011 року «Про заходи щодо збереження пам'яті новомучеників, ісповідників та усіх невинно від богоборців в роки гонінь постраждалих». До наступного Архієрейського Собору Церковно-громадській раді слід представити звіт про виконану роботу.

У багатьох епархіях згадане визначення вже реалізується. Там же, де до виконання соборних вказівок ще не приступили, необхідно невідкладно розпочати відповідну роботу.

30. Члени Собору висловлюють згоду з висновками Синодальної богослужбової комісії щодо часу святкування Собору новомучеників і ісповідників Церкви Руської в зв'язку з розходженням практик, прийнятих в Руської Зарубіжної Церкви і в Церкві у Вітчизні. Освящений Собор визначає встановити святкування Собору новомучеників та ісповідників Церкви Руської:

25 січня (за старим стилем), у разі збігу цього числа з недільним днем;

в той, що передував цій даті недільний день, якщо 25 січня (за старим стилем) припадає на дні від понеділка до середи;

в наступний цій даті недільний день, якщо 25 січня (за старим стилем) припадає на дні від четверга до суботи.

У 2013 році святкування Собору новомучеників і ісповідників Церкви Руської буде припадати на 28 січня (за старим стилем), як і зазначено в офіційному календарі Видавництва Московської Патріархії.

Катехизаційне, місіонерське, молодіжне та соціальне служіння

31. Освящений Собор стверджує прийняті Священним Синодом документи «Про релігійно-освітне і Катехизаційне служіння в Руській Православній Церкві», «Про організацію місіонерської роботи в Руській Православній Церкві» та «Про організацію молодіжної роботи в Руській Православній Церкві». Викликає задоволення активність епархій по застосуванню цих документів, а також прийнятого Архієрейським Собором 2011 року документу «Про принципи організації соціальної роботи в Руській Православній Церкві». Позитивної оцінки заслуговує, зокрема, введення штатних одиниць помічників благочинних з різних

напрямків діяльності. За період до чергового Архієрейського Собору у всіх епархіях слід завершити процес заміщення відповідних посад. При цьому епархіальному начальству, благочинним і настоятелям парафій слід потурбуватися над гідною оплатою праці осіб, які несуть такі послухи. Ця праця має розглядатися не як другорядний, а як важлива частина загальноцерковного служіння.

32. Робота по профільних напрямках церковної діяльності, в тому числі на рівні благочинь та парафій, повинна здійснюватися співробітниками, які пройшли спеціальну підготовку. Профільним Синодальним відділам при підтримці Навчального комітету слід продовжити вже розпочату роботу по створенню системи освіти для помічників благочинних та настоятелів в області релігійної освіти та катехизації, місіонерської, молодіжної та соціальної діяльності. Члени Архієрейського Собору схвалюють подані ним Правила організації підготовки фахівців в області катехизичної, місіонерської, молодіжної та соціальної діяльності.

33. В даний час місіонерська діяльність Руської Православної Церкви розвивається в декількох основних напрямках, хоча ними не вичерпується. Це – місія серед корінних народів, у тому числі нечисленних, протисектантська діяльність та місія, спрямована на просвітництво тих, хто вже хрещений, але не воцерковлений, а також тих, хто, будучи нехрещеним, відноситься до народу, що історично сповідує православну віру. Відповідальність за здійснення перших двох напрямків несуть профільні синодальний і епархіальні відділи. Останні, якщо це необхідно, залучають до протисектантської діяльності благочинницьких і парафіяльних місіонерів. Третій згаданий напрямок багато в чому перетинається з молодіжною, а більш за все з катехизичною роботою, як вона визначена в загальноцерковних документах. Відповідним епархіальним установам належить виробити механізми взаємодії між собою, а також між профільними працівниками в благочиннях і на парафіях, що дозволить об'єднати зусилля і виключити дублювання роботи. На рівні парафій доречним є поєднання посад місіонера і катехизаторів.

34. Місія Церкви включає і пастирське піклування про військовослужбовців. Високої оцінки заслугове робота безлічі священиків, що несуть цей послух на позаштатній основі. Собор висловлює надію на те, що процесу призначення штатних військових священиків у Збройних силах Російської Федерації буде надано новий імпульс, і на те, що подібні рішення будуть прийняті і владою інших країн канонічної відповідальності Московського Патріархату. Синодальному відділу із взаємодії зі Збройними силами та

правоохоронними установами, а також єпархіальним архієреям, що несуть служіння в Росії, належить зробити всі необхідні зусилля для виділення потрібного числа кліриків, відповідних поставленим вимогам, з метою заміщення вакансій штатних військових священнослужителів у Збройних Силах Російської Федерації.

Необхідно і надалі старанно продовжувати роботу по духовному окормленню і воцерковленню козацтва.

35. Члени Архієрейського Собору позитивно оцінюють зусилля архіпастирів і пастирів Церкви, спрямовані на розвиток добрих відносин з старообрядництвом, і вважають за доцільне продовжувати роботу щодо впорядкування діяльності старообрядницьких (єдиновірницьких) парафій Руської Православної Церкви.

36. Принципово важливим є долучення молодих мирян до соціального і благодійного служіння в Церкві. У зв'язку з цим слід вибудувати правильну взаємодію між структурами та особами, відповідальними за дані напрямки роботи. Пріоритетним завданням в області роботи з молодими людьми є підтримка і розвиток молодіжних ініціатив на загальноцерковному та єпархіальному рівнях. На це повинні бути спрямовані основні зусилля Синодального відділу у справах молоді. Створення молодіжних рад в митрополіях, а також в тих єпархіях, які не входять до складу митрополій, мають сприяти здійсненню цього завдання. У роботі таких рад, так само як і в цілому в роботі з молоддю, слід орієнтуватися в першу чергу на пастирські завдання Церкви. Цим завданням має бути підпорядковане й застосування допустимих в церковному служінні методів молодіжної роботи, запозичених з світської практики.

37. Освящений Собор з подякою Богу свідчить про очевидну готовність православних віруючих ділом відгукнутися на заклики Священноначалія про допомогу бідним співвітчизникам або чадам Православної Церкви в інших країнах, являючи солідарність з побратимами по вірі, що переживають важкі часи. Викликає задоволення і рівень соціальної роботи в Руській Православній Церкві. Важливо при цьому продовжити розвиток церковного добровольчого руху, в тому числі молодіжного і в першу чергу на парафіях. Перед Синодальним відділом із церковної благодійності та соціального служіння ставиться завдання продумати механізми, що сприяють такому розвитку.

38. Члени Собору схвалюють рішення Святійшого Патріарха і Священного Синоду про утворення Комісії при Патріархові Московському і всієї Русі з церковних притулків і питань церковного

підкування про дітей, а також Патріаршої комісії з питань сім'ї та захисту материнства.

Позитивно оцінюючи роботу з паспортизації церковних притулків в Росії, Освящений Собор вважає важливим, щоб така робота була проведена і в інших країнах канонічної присутності Московського Патріархату. Синодальному відділу з церковної благодійності та соціального служіння за участю Синодального відділу релігійної освіти та катехізації належить організувати підвищення кваліфікації керівників, педагогів та інших працівників церковних притулків.

Схвалюючи представлені Собору пропозиції щодо організації церковної роботи в галузі підтримки сім'ї, Архієрейський Собор наголошує на необхідності їх подальшого вдосконалення з тим, щоб вони були адаптовані до різних ситуацій на місцях.

39. Архієрейський Собор відмічає важливе значення роботи духовенства Руської Православної Церкви з ув'язненими, турбота про яких є одним з видів християнського служіння, згаданих у Святому Євангелії, а також з працівниками виправних установ. Разом з тим не слід залишати без уваги подолання низки юридичних і практичних труднощів, що виникають у цій області, зокрема, в питанні введення інституту тюремного духовенства на постійній основі. Синодальному відділу з тюремного служіння належить продовжити роботу в цьому напрямку. Необхідно також піклуватися про реабілітацію та ресоціалізацію осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

Культура, книговидання, інформаційна робота

40. Члени Освященного Собору вважають важливим внесок багатьох вірних чад Церкви в позитивний розвиток сучасної культури. Єпархіям, де це можливо, пропонується створювати культурно-просвітницькі та духовно-освітні центри, в першу чергу при кафедральних соборах чи єпархіальних бібліотеках. Бажано розробляти програми єпархіальних заходів, сприяючих розвитку вітчизняної культури. Такі програми повинні здійснюватися, в тому числі, у віддалених від єпархіального центру районах. Патріаршій раді з культури і Видавничій Раді Руської Православної Церкви доручається координувати цю роботу і надавати єпархіям методичну підтримку. Важливою також є популяризація в єпархіях Патріаршої літературної премії імені святих рівноапостольних Кирила і Мефодія.

41. Єпархіальним архієреям належить звернути особливу увагу на правильне використання, збереження та відновлення рухомих і нерухомих пам'яток культури, переданих Церкві. Їх облік, реставрація та ремонт повинні знаходитися під особливим контролем. Патріарша

рада з культури покликана надавати консультативну допомогу єпархіям в цих питаннях.

42. Видавничій раді Руської Православної Церкви належить продовжити вдосконалення системи отримання грифів, яка повинна виключити поширення в монастирях і на парафіях видань, що суперечать церковній традиції, але не ставати перешкодою для видавців доброякісної православної літератури. З метою забезпечення реалізації рішень Священного Синоду бачиться корисним створення централізованої системи поширення книжкових видань по єпархіях. При цьому така система не повинна приводити до додаткового матеріального обтяження монастирів і парафій у зв'язку з придбанням літератури, завдавати шкоди інтересам церковних і приватних видавництв. Пропозиції з цього питання Видавничій раді слід подати на розгляд Вищої Церковної Ради.

43. Освящений Архієрейський Собор вважає важливою роботу щодо наповнення інформаційного простору достовірними відомостями про церковне служіння, в центрі якого знаходяться проповідь про Христа і пастирська відповідь на виклики сучасності. Реалізація даного завдання вимагає, крім іншого, попереднього планування інформаційного висвітлення всіх суспільно значущих церковних заходів, координуючу роль в якому повинен виконувати Синодальний інформаційний відділ. Крім того, необхідна постійна і системна взаємодія всіх інформаційних підрозділів загальноцерковних та єпархіальних установ з Синодальним інформаційним відділом з метою формування узгодженої позиції з усіх заслужовуючих реакції з боку представників Церкви питань і проведення єдиної загальноцерковної інформаційної політики.

Слід продовжити роботу з підвищення кваліфікації співробітників єпархіальних інформаційних відділів та періодичних видань. Синодальному інформаційному відділу доручається в період до наступного Архієрейського Собору завершити цикл курсів для таких співробітників за участю всіх єпархій канонічної території Московського Патріархату.

44. Архієрейський Собор нагадує співробітникам засобів масової інформації, що називаються православними, про високу відповідальність за свою професійну діяльність перед Богом і людьми, про згубність чвар і ворожнечі, а також про неприпустимість для православних ЗМІ ігнорувати загальноцерковні рішення. Собор доручає Синодальному інформаційному відділу більш ретельно дбати про православну друковану та електронну періодику.

Клірикам і чадам церковним слід пам'ятати про необхідність з обережністю обирати форми присутності в медійному середовищі. Кінцевою метою подібної діяльності повинно бути переконливе свідчення про істину Христову.

Відзначаючи зростання впливу соціальних медіа як засобу формування громадської думки, їх освітній і виховний потенціал, Собор вважає важливою розробку нових підходів до ведення церковної місії в інтернет-просторі. У зв'язку з цим Синодальним місіонерському, інформаційному та молодіжному відділам доручається спільно розробити і реалізувати комплекс заходів щодо забезпечення ефективної церковної присутності в соціальних медіа.

Автономні та Самоврядні Церкви

45. Собор підтримує Блаженнішого митрополита Київського і всієї України Володимира та єпископат Української Православної Церкви в їхніх працях по збереженню церковної єдності та подоланню розколу, підносячи молитви про повернення в огорожу Церкви всіх відступників від неї.

46. Члени Освященного Собору з вдячністю Господу відзначають стійкість у випробуваннях і успішний розвиток Японської Автономної Православної Церкви, що вступила у друге століття по кончині її рівноапостольного засновника святителя Миколая Японського.

47. Собор вітає розвиток процесу нормалізації становища Китайської Автономної Православної Церкви.

48. У поточному році виповнюється двісті років з дня заснування Кишинівської єпархії. Собор наголошує на важливості цієї події і вважає доцільним проведення на високому рівні святкових заходів з нагоди цієї знаменної дати.

49. Собор підтверджує необхідність врегулювання проблеми, породженої неканонічним характером діяльності «Бессарабської митрополії», що завдає шкоди церковній єдності.

50. Позитивно оцінюючи розвиток внутрішнього життя Естонської Православної Церкви Московського Патріархату, члени Собору висловлюють жаль у зв'язку зі збереженням майнової нерівноправності багатьох її парафій в порівнянні з громадами Константинопольського Патріархату, що до цих пір ускладнює взаємини двох Церков. Дана проблема потребує справедливого вирішення.

51. Члени Собору із задоволенням відзначають п'ятиріччя підписання Акту про канонічне спілкування, в результаті якого відновлена повнота єдності Руської Православної Церкви.

Церковно-державні відносини в країнах канонічної відповідальності Руської Православної Церкви

52. Освящений Собор підкреслює, що Руська Православна Церква як релігійна організація не втручається у справи державного управління і не підміняє собою інститути світської влади. Однак Церква і держава, які багато в чому об'єднують одних і тих же людей, на всіх рівнях покликані перебувати у співпраці, направлених на благо народу.

53. Собор висловлює задоволення загальним станом церковно-державних відносин в країнах канонічного простору Руської Православної Церкви, включаючи взаємодію з главами держав, парламентами, урядами, різними міністерствами і відомствами, регіональними та місцевими органами влади. Собор особливо відзначає, що з багатьма державними установами укладені успішно реалізовані угоди про взаємодію. Таку практику слід розвивати і вдосконалювати. Із задоволенням відзначено участь представників Церкви в роботі консультативних колегіальних структур, створених різними гілками влади.

54. Освящений Собор вважає за необхідне продовження діалогу та взаємодії з державною владою Росії, України, Білорусії та інших країн канонічного простору Московського Патріархату для додання належної значимості святкуванню Дня Хрещення Русі, особливо у зв'язку з 1025-річчям прийняття Руссю християнства. Свято має бути наповненим масштабними подіями, що свідчать про духовне єднання братніх народів.

55. Ряд питань у сфері церковно-державних відносин вимагає особливої уваги.

Члени Архієрейського Собору задоволені прийняттям в Російській Федерації правових актів, які забезпечують передачу Церкві майна релігійного призначення, що перебуває у державній або муніципальній власності. Собор сподівається, що ці акти будуть неухильно виконуватися на місцях. Архієреям, які очолюють митрополії, а також правлячим архієреям епархій, межі яких збігаються з суб'єктами Російської Федерації, слід увійти в діалог з регіональною владою на предмет якнайшвидшого прийняття останніх нормативних актів, що сприяють реалізації згаданих правових актів, прийнятих на федеральному рівні. Собор також із задоволенням констатує той факт, що за період після Собору 2011 року в Росії були прийняті правила надання підтримки за рахунок бюджетних коштів соціально орієнтованим некомерційним організаціям. Дане рішення дозволяє православним громадам, освітнім установам та громадським об'єднанням отримувати субсидії на розвиток своєї суспільно корисної

діяльності з федерального або регіональних бюджетів. Члени Собору вважають важливим забезпечення в Російській Федерації рівного доступу до бюджетних коштів для державних і недержавних освітніх та соціальних установ, у тому числі створених, як церковними структурами, так і мирянами. Неприйнятною є ситуація, коли церковна соціальна робота, особливо спрямована на допомогу дітям, позбавленим піклування батьків, не сприймаються як органічна частина російської соціальної системи і стикається з перешкодами, в тому числі з небажанням віддавати дітей, які залишилися без батьківського піклування, в церковні притулки, основним завданням яких є реабілітація, виховання цих дітей, а також підготовка їх до усиновлення та підбір для них прийомних сімей.

Віддаючи належне зусиллям державної влади України щодо збереження міжконфесійного миру, члени Собору відзначають необхідність отримання Українською Православною Церквою як релігійним об'єднанням статусу юридичної особи, додання прозорості та ефективності системи державної реєстрації релігійних організацій, законодавчої підтримки повернення церковної власності, ліцензування та акредитації духовних навчальних закладів, запровадження у Збройних Силах України інституту військового духовенства. Члени Собору з занепокоєнням відзначають прийняття в Україні закону, який передбачає створення єдиного державного демографічного реєстру, що міститиме персональні та біометричні дані громадян України, у зв'язку з яким на адресу Української Православної Церкви надходять численні критичні звернення віруючих.

Члени Освяченого Собору відзначають намічені конструктивні тенденції в розвитку громадського життя в Республіці Молдова, які позитивно позначилися на місіонерському, соціальному і духовно-моральному служінні Митрополії Молдови своєму народу. Разом з тим з тривогою сприймається прийняття Парламентом Молдови Закону про забезпечення рівності, що викликав поділ у молдовському суспільстві і містить положення, які загрожують його моральному розвитку, про що не перестає свідчити повнота Православної Церкви в Молдові. Собор висловлює впевненість, що благочестивий молдавський народ і надалі буде зберігати моральні істини, принесені в світ Христом Спасителем.

Відзначаючи гідний рівень взаємин Церкви та влади в Республіці Киргизстан, члени Собору висловлюють клопотаність відсутністю позитивного вирішення питання про державну реєстрацію єпархії як релігійного об'єднання, вищий керівний орган якого знаходиться за межами країни, що відповідає багатьом випадкам у загальноприйнятій світовій практиці.

56. Представляється неприпустимою ситуація, коли образа почуттів віруючих, осквернення шанованих ними святинь і релігійних символів залишається в ряді країн безкарним або тягне за собою символічні штрафи. Освящений Собор звертає увагу на те, що згадані дії, подібно образі за національною ознакою, тягнуть за собою тяжкі наслідки для цивільного світу, протиставляючи один одному значні частини суспільства.

57. Зростаюча кількість нападок на Руську Православну Церкву пов'язана в першу чергу з її збільшеною роллю в житті суспільства. Саме це дратує тих, хто намагається монополізувати вплив на уми і серця людей. Свою незгоду з православним віровченням противники Церкви нерідко виражають через блюзнірства, акти вандалізму, осквернення православних святинь.

Собор закликає духовенство і всіх віруючих являти світу християнські чесноти словом і життям і, засвідчуючи свою відданість Христу, виконувати релігійний обов'язок, усіяко протистоячи спробам осквернення православних святинь. Православним громадським організаціям необхідно скерувати більше зусиль на організацію всіх форм мирного цивільного захисту Церкви, віри і святинь. Слід також потурбуватися створенням дискусійних майданчиків за участю ЗМІ, на яких був би представлений православний погляд на різні аспекти суспільного життя. При цьому важливо пам'ятати, що захист віри і святинь виключає прояв ненависті і нелегітимного застосування сили по відношенню до опонентів. Члени Собору сподіваються на покаєння і виправлення тих, хто став на шлях блюзнірської зневаги християнських святинь. Церква сумує про закам'янілість їхніх душ і сердець.

58. Єпархіям, в яких проживають корінні малочисельні народи, спільно з Синодальним місіонерським відділом і Синодальним відділом із взаємин Церкви та суспільства належить активізувати працю з підтримки цих народів, розвитку в їх середовищі християнської духовно-моральної освіти і виховання. Важливою бачиться систематизація церковно-державного співробітництва в даній галузі.

Загальноправославне співробітництво

59. Собор наголошує на важливості зміцнення загальноправославної єдності, через спільність віри, спільну молитву, взаємну допомогу і підтримку, особливо в часи випробувань. Члени Освященного Собору вітають і схвалюють працю, що вживається в цьому зв'язку Святійшим Патріархом і Священним Синодом, особливо відзначаючи значення візитів Його Святості в межі Антіохійського, Єрусалимського та Болгарського Патріархатів, Кіпрської та Польської Православних Церков, а також відвідин нашої Церкви Предстоятелями

Олександрійської, Єрусалимської, Грузинської, Елладської і Польської Православних Церков, Православної Церкви Чеських земель і Словаччини.

60. Велике значення мала нарада Предстоятелів і представників Помісних Православних Церков, що відбулася 21 листопада 2011 року в Патріаршій резиденції в Московському Кремлі за участю Предстоятелів Руської, Грузинської, Польської Православних Церков, Православної Церкви Чеських земель і Словаччини, а також офіційних представників Антіохійської, Румунської та Болгарської Православних церков. Освящений Собор підтримує і схвалює виражене на даній нараді загальне переконання в тому, що всі рішення як у ході підготовки Всеpravославного Собору, так і на самому Соборі необхідно приймати виключно на основі одностайного волевиявлення всіх Помісних Церков, а не більшістю голосів.

61. При підготовці Всеpravославного Собору не можна не брати до уваги критичні настрої духовенства і віруючого народу, їх ставлення до перспектив скликання Собору. Освящений Архієрейський Собор підкреслює, що регламент і порядок денний Всеpravославного Собору, принципи його формування, протокол його богослужінь та засідань, проекти основних соборних документів повинні бути попередньо узгоджені всіма Помісними Православними Церквами. Ієрархи Руської Церкви вважають, що підготовка Всеpravославного Собору повинна передбачати широке обговорення підготовлених постанов і вирізнятися особливою турботою про збереження чистоти православного віровчення. Члени Архієрейського Собору вважають за необхідне, щоб президію Всеpravославного Собору становили Предстоятелі всіх Помісних Православних Церков і щоб на Соборі єпископат Помісних Церков був представлений максимально повно.

62. Члени Освященного Собору висловлюють глибоку стурбованість у зв'язку з різким погіршенням становища християн на Близькому Сході і в Північній Африці. Собор схвалює зусилля Святішого Патріарха і Священного Синоду, спрямовані на підтримку наших братів - християн Близького Сходу, які відчують сьогодні утиски за релігійною ознакою у зв'язку з дестабілізацією політичної атмосфери в регіоні. Зникнення християнства в тих землях, де воно існує протягом двох тисячоліть і де відбувалися основні події Священної історії, стало б духовною та історичною трагедією.

Захист християнської присутності в регіоні, а також прав і свобод християн залишається одним з найважливіших напрямків зовнішньої церковної діяльності.

Міжхристиянські та міжрелігійні відносини, міжнародна діяльність

63. Собор визнає корисними спільні з християнами інших конфесій зусилля, спрямовані на протидію таким викликам сучасності, як агресивний секуляризм, підрив моральних засад особистого і суспільного життя, криза сімейних цінностей, переслідування і дискримінація християн. Разом з тим члени Собору вважають неможливим діалог з тими конфесіями, які відкрито зневажають біблійні моральні норми, тому виправданим було призупинення двосторонніх діалогів з тими протестантськими спільнотами, які узаконили «благословення» «одностатевих союзів» та рукопокладення осіб, які відкрито заявляють про свою нетрадиційну сексуальну орієнтацію.

64. Позитивним прикладом міжхристиянської взаємодії стало підписання Святійшим Патріархом і головою Польської католицької єпископської конференції Спільного послання народам Росії та Польщі з закликом сприяти взаємному прощенню образ і зцілення ран минулого, зближенню перед обличчям спільних викликів сучасного секулярного світу, творення мирного майбутнього.

65. У діалозі з інослав'ям Руська Православна Церква буде і далі займати тверду позицію свідчення традиційних християнських цінностей, незмінно зберігаючи вірність нормам Святого Письма та Апостольського Передання.

66. Освящений Собор зі стурбованістю відзначає розбіжність підходів, що виявляється в процесі розвитку загальноправославно-католицького богословського діалогу, а також виникаючі сумніви у відповідності його документів, присвячених темі соборності та першості у Вселенській Церкві православного віровчення і канонічної традиції. Собор висловлює впевненість у необхідності зробити процедуру цього діалогу більш прозорою, що передбачає в тому числі широке обговорення проектів, які готуються і їх узгодження з усією повнотою єпископату Помісних Православних Церков, з урахуванням особливого значення прийнятих рішень, а також сугубій відповідальності архіпастирів за зберігання чистоти православної віри, за мир і єдність в Церкві.

67. Члени Собору підтримують продовження співпраці з представниками інших традиційних релігій, метою якого є відстоювання права релігійного світогляду на присутність у публічному просторі, збереження значущості моральних цінностей в житті суспільства, захист місць релігійного поклоніння, протидію тероризму, утвердження мирних відносин між народами.

68. Собор вважає важливим подальше свідоцтво всьому світу про Богом дані моральні заповіді, донесення позиції Руської Православної Церкви з актуальних питань сучасності до міжнародних громадських та політичних організацій, державної влади і суспільних інститутів.

69. Члени Освященного Собору висловлюють надію, що виконання його рішень всіма пастирями і мирянами нашої Церкви послужить найкращому улаштуванню її життя, допоможе нашому свідченню про Істину Христову в сучасному світі, в якому для кожного з нас особливо важливо зберігати вірність Слову Божому та виконувати Його заповіді.

Позиція Церкви у зв'язку з розвитком технологій обліку та обробки персональних даних

*Документ прийнятий Архієрейським Собором Руської Православної Церкви
4 лютого 2013 року*

1. Протягом останніх років багато людей, в тому числі чада Руської Православної Церкви, проявляють серйозну стурбованість введенням нових електронних технологій, що використовуються при взаємодії громадян з державними установами та комерційними організаціями. Це виражається в різних формах незгоди.

Подібна стурбованість вперше виникла у зв'язку з приватним питанням про введення ідентифікаційного номера платника податків та 19-20 лютого 2001 розглядалася VII Пленумом Синодальної Богословської комісії Руської Православної Церкви. Раніше Священний Синод Руської Православної Церкви в заяві від 7 березня 2000 підкреслив: «Ніякий зовнішній знак не порушує духовного здоров'я людини, якщо не стає наслідком свідомої зради Христа і наруги віри».

У міру появи нових технологій і включення їх в різні сфери життя виникла потреба у розвитку церковної позиції, що знайшло своє відображення, зокрема, в посланнях Архієрейського Собору 2004 року Президентам Росії та України, Заяві Священного Синоду від 6 жовтня 2005 року, Визначенні Архієрейського Собору 2008 «Про питання внутрішнього життя і зовнішньої діяльності Руської Православної Церкви», Основах вчення Руської Православної Церкви про гідність, свободу і права людини, зверненні Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Кирила до Уповноваженого з прав людини в Російській Федерації від 28 липня 2009 року, Визначенні Архієрейського Собору 2011 року «Про питання внутрішнього життя і зовнішньої діяльності Руської Православної Церкви». Діяльність будь-якого священнослужителя чи мирянина має враховувати позицію, виражену в цих документах.

2. Православна Церква не заперечує необхідності обліку громадян державою. Пречиста Діва Марія і святий Йосип Обручник, послухавши повеління кесарева, щоб «всі йшли записатися, кожен у місто» (Лк. 2:3), попрямували до Віфлеєму, де і був народжений Спаситель світу. З давніх часів влада проводила перепис населення, видавала документи, що засвідчують особу. Ці заходи потрібні для охорони правопорядку і громадської безпеки, виконання економічних і соціальних функцій.

Церква, беручи участь у дискусії про методи обліку, не виправдовує тих, хто ухиляється від цивільних обов'язків або має

злочинні цілі, але захищає право громадян жити в суспільстві у відповідності зі своїми переконаннями і принципами.

Проблеми, пов'язані з електронною ідентифікацією особистості, обліком і обробкою персональних даних, продовжують накопичуватися і ускладнюються. Сьогодні необхідно продовжити богословське, моральне і громадянське осмислення цих проблем.

3. У суспільстві поширюється обґрунтована тривога з приводу того, що використання довічного персонального цифрового ідентифікатора у вигляді коду, карти, чіпа або тому подібного може стати обов'язковою умовою доступу кожного до всіх життєво важливих матеріальних і соціальних благ. Використання ідентифікатора укупі з сучасними технічними засобами дозволить здійснювати тотальний контроль за людиною без її згоди – відстежувати її переміщення, покупки, розрахунки, проходження нею медичних процедур, отримання соціальної допомоги, інші юридично і суспільно значимі дії і навіть особисте життя.

Вже зараз викликають тривогу дії по збору й обробці персональних даних дітей, які навчаються в загальноосвітніх установах, так як нерідко ведеться неконтрольований збір даних, явно надлишкових даних для забезпечення навчального процесу. Багато віруючих висловлює принципову незгоду з обов'язковим присвоєнням ідентифікаційного коду з перетворенням його в незмінний, довічний і посмертний атрибут. Крім цього, занепокоєння викликає зростаюча тенденція до збільшення збору біометричних даних про людину, а також поява імплантованих електронних ідентифікаційних пристроїв.

Вся зібрана інформація може не тільки використовуватися, але автоматично аналізуватися з метою прийняття керуючих рішень щодо конкретної людини. Введення ж наскрізного ідентифікатора особистості дозволяє створити єдину базу даних, де в режимі реального часу можуть збиратися, зберігатися і автоматично аналізуватися дані з різних сфер життя людини.

4. Ґрунтуючись на своїх конституційних правах, тисячі людей, включаючи православних віруючих, не бажають з тих чи інших причин, у тому числі релігійно мотивованих, приймати нову ідентифікаційну систему, використовувати документи з електронними ідентифікаторами особистості (особистим кодом, штриховим кодуванням, ідентифікаційними номерами). Багато хто з цих людей повідомляють про порушення їх конституційних прав. Нерідко цих людей позбавляють медичної допомоги, пенсій за віком та інших виплат, оформлення інвалідності і різних пільг. Часом вони не можуть здійснювати операції з майном, вступати на навчання або роботу, вести

підприємницьку діяльність, оплачувати комунальні послуги, купувати проїзні документи. У результаті формується цілий прошарок людей, викинутих з усіх сфер суспільного і державного життя.

5. У завдання Церкви не входить докладний аналіз причин відмови кожної конкретної групи людей від кожного конкретного технологічного нововведення або прийняття подібних нововведень. Однак Церква переконана, що згадані технології не повинні бути безальтернативними і примусовими. Ті, хто відмовляється приймати ці технології, повинні мати альтернативу - використання традиційних методів ідентифікації особистості, що застосовуються сьогодні в більшості країн канонічної відповідальності Московського Патріархату. Церква вважає неприпустимими будь-які форми примусу громадян до використання електронних ідентифікаторів, автоматизованих засобів збору, обробки та обліку персональних даних та особистої конфіденційної інформації. Реалізацію права на доступ до соціальних благ без електронних документів необхідно забезпечити матеріальними, технічними, організаційними і, якщо необхідно, правовими гарантіями. Церква вважає неприпустимим примусове нанесення на тіло людини будь-яких видимих або невидимих ідентифікаційних міток, імплантацію ідентифікаційних мікро- і наноелектронних пристроїв в тіло людини.

У зв'язку з тим, що володіння персональною інформацією створює можливість контролю та управління людиною через різні сфери життя (фінанси, медична допомога, сім'я, соціальне забезпечення, власність і інше), виникає реальна небезпека не тільки втручання в повсякденне життя людини, але і внесення спокуси в її душу. Церква розділяє побоювання громадян і вважає неприпустимим обмеження їх прав у разі відмови людини дати згоду на обробку персональних даних.

Згода громадян на використання засобів електронного обліку повинно супроводжуватися обов'язковим роз'ясненням всіх наслідків прийнятого рішення. Громадянам, які бажають використовувати ці засоби, необхідно гарантувати доступ до інформації про зміст електронних записів, так само як і можливість змінювати зміст даних записів або видаляти їх в тих випадках, коли інше не передбачено встановленими законом вимогами громадської безпеки. Слід гарантувати і, якщо необхідно, посилити відповідальність за витік або неналежне використання персональних даних. Документи, що видаються державою, не повинні містити інформацію, суть і призначення якої незрозумілі або приховуються від власника документа, а також символів, що носять блюзнірський чи морально сумнівний характер або ображають почуття віруючих.

Церква здійснює діалог з цих питань з органами влади Росії, України, Білорусі, Молдови, Казахстану, держав Середньої Азії та інших країн, домагаючись обліку та розуміння позиції віруючих. Особливо важливим Собор вважає дотримання принципу добровільності при прийнятті будь-яких ідентифікаторів, що припускає можливість вибору традиційних методів посвідчення особи. Собор закликає владу держав канонічного простору нашої Церкви дотримуватися даного принципу. При цьому необхідно проявляти повагу до конституційних прав громадян та не дискримінувати тих, хто відмовляється від прийняття електронних засобів ідентифікації.

У разі примушування громадян до ухвалення подібних засобів та дискримінації, пов'язаної з їх неприйняттям, Собор пропонує цим людям звертатися до суду, а також інформувати єпархіальне священноначаліє і, при необхідності, Синодальний відділ із взаємин Церкви та суспільства.

6. Втім, багато що попереджає нас про те, що ми можемо опинитися перед обличчям нових викликів. Якщо звуження меж свободи, здійснюване в тому числі засобами електронного контролю, призведе до неможливості вільного сповідання віри Христової, а законодавчі, політичні чи ідеологічні акти, обов'язкові для виконання, стануть несумісні з християнським способом життя, - настане час ісповідництва, про який говорить Книга Одкровення (гл. 13-14).

При цьому Освящений Архієрейський Собор нагадує про неприйнятність ситуації, коли окремі миряни, а деколи і клірики присвоюють право від імені Церкви виносити ухвали про сумісності або несумісності того чи іншого явища з вірою Христовою і християнським способом життя. Таке право належить Собору або Синоду, які спираються на Священне Писання і Передання Церкви та діють в одностайності з усім кліром і паствою.

Клір, чернецтво і всі вірні чада Святої Церкви закликаються проявляти в даних непростих питаннях духовну пильність і християнське тверезомислення, піклуватися про свободу визнання віри та підтриманні християнського способу життя, пам'ятаючи, що принести Богу добрі духовні плоди може лише той, хто перебуває во Христі і зберігає вірність церковній єдності.

Позиція Руської Православної Церкви стосовно реформи сімейного права і проблем ювенальної юстиції

*Документ прийнятий Архієрейським Собором Руської Православної Церкви
4 лютого 2013 року*

У даному документі під «ювенальної юстицією» розуміється: по-перше, сукупність правових норм щодо неповнолітніх жертв злочинів та неповнолітніх злочинців. Зокрема, такі норми визначають особливий порядок здійснення правосуддя у випадках, коли однією із сторін є неповнолітній, в тому числі у відношенні неповнолітніх злочинців і їх виправлення; профілактику дитячої злочинності; при необхідності захист дитини від порушення його прав з будь-якої сторони і від інших факторів, які негативно впливають на фізичне і духовне здоров'я факторів; по-друге, сукупність державних і суспільних інститутів, покликаних забезпечити захист дітей від протиправних дій, а також від факторів, що негативно впливають на їхній розвиток.

Церква невпинно піклується про зміцнення сім'ї як богоустановленої цінності («І створив Бог людину за образом Своїм, за образом Божим створив, як чоловіка та жінку створив їх. І поблагословив їх Бог, і сказав їм Бог: плодіться і розмножуйтеся, і наповнюйте землю, і володійте нею» Бут 1:27-28). П'ята Заповідь Божа говорить: «Шануй батька твого і матір твою, [щоб тобі було добре і] щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі» (Вих. 20:12). Бог дав владу батькам над своїми дітьми. У Святому Письмі читаємо: «Господь підніс батька над дітьми і затвердив суд матері над синами» (Сир. 3:2). Апостол Павло закликає: «Діти, будьте слухняні в усьому батькам, бо це благоугодне Господу. Батьки, не дратуйте дітей ваших, щоб вони не падали духом» (Кол. 3:20-21). Церква, стверджуючи, що духовно здорова сім'я - найважливіша основа добробуту суспільства, відкрита до співпраці з державою і різними суспільними силами в питаннях захисту сім'ї і дитинства.

Гострими проблемами сучасного суспільства є велика кількість покинутих дітей; нехтування сімейних цінностей, в тому числі під впливом засобів масової інформації та комунікації, що пропагують пороки і споживчі інтереси; зростання кількості сексуальних злочинів проти дітей; розповсюдження дитячої порнографії. Церква підтримує зусилля держави, спрямовані на захист дітей від злочинних посягань, у тих випадках, коли батьки самі не можуть або не прагнуть захистити дітей, навіть якщо це призводить до позбавлення батьківських прав як до найбільш крайньої міри. У разі, якщо передача дитини на виховання

особам, які не є його родичами, неминуха, необхідно забезпечити наступність його виховання в релігійному і культурному відношенні. Разом з тим Церква стверджує, що держава не має права на втручання в сімейне життя, крім випадків, коли існує доведена небезпека для життя, здоров'я і морального стану дитини та коли цю небезпеку можна усунути через допомогу батькам і через методи переконання. При цьому дії державних органів повинні бути засновані на чітких і однозначних правових критеріях. Саме батьки повинні визначати методи і форми виховання дітей в межах, окреслених необхідністю забезпечення життя, здоров'я і морального стану дитини. Це є Богом визначеним правом і обов'язком батьків. Неприпустимо, щоб втручання держави в життя окремих сімей, яке бачиться виправданим лише у виняткових ситуаціях, призводило до підриву інституту сім'ї прямим державним або громадським регулюванням сімейних процесів, до обмеження прагнення батьків виховувати дітей у традиційних культурних, релігійних, соціальних та інших цінностях.

Кращий спосіб попередити виникнення згаданих проблем і вирішити більшість з них - це підтримка здорової сім'ї, допомога проблемним сім'ям, підтримання міцних зв'язків дітей і батьків, а також популяризація позитивного образу сім'ї. У православної пастирській традиції накопичений досвід допомоги неблагополучним сім'ям, що дозволяє одночасно захистити дитину і сприяти збереженню родини. Цей досвід міг би бути більшою мірою затребуваний в сучасному суспільстві. Зростання кількості злочинів, скоєних неповнолітніми, є результатом моральної дезорієнтації суспільства. Необхідна жорстка позиція держави щодо обмеження пропаганди насильства, гріховних розваг, ідеології споживацтва, по активізації виховної роботи спільно з Церквою, ЗМІ, інститутами громадянського суспільства серед неповнолітніх з метою формування духовно-моральної та патріотичної програми розвитку молодого покоління. При цьому слід розвивати практику застосування до неповнолітніх правопорушників покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, а також реабілітаційного підходу, включаючи соціальну адаптацію неповнолітніх та їх ресоціалізацію. Існує необхідність зміни системи виконання покарань по відношенню до неповнолітніх злочинців, щоб вона не призводила до озлоблення дітей, роблячи їх частиною кримінального співтовариства. Дії відповідних фахівців і зацікавлених громадських сил повинні бути спрямовані на зміну ситуації, яка призвела до правопорушення, щоб уникнути його повторення в майбутньому.

Сучасному підходу низки країн до ювенальної юстиції (тому, що включає правозастосовчу практику, а також формовану правову і

соціальну культуру) властиво штучне протиставлення прав батьків правам дитини і надання останнім безумовного пріоритету, що суперечить біблійним основам сімейних відносин, тому що не можна розширювати права дітей за рахунок звуження прав їх батьків, а також штучно протиставляти права одних правам інших. Поряд із правами дітей має бути визнано наявність їх обов'язків, у тому числі щодо батьків і родини. Не можуть існувати права дітей на духовно і морально не обґрунтований непослух батькам, на аморальні дії і статеву розбещеність, на неповагу до старших і однолітків, на погане поводження.

Питання про введення і поширення ювенальної юстиції зачіпає багато країн, розташованих на канонічній території Руської Православної Церкви. У ряді цих країн введення системи ювенальної юстиції суперечить основам національного права, яке в рівній мірі гарантує захист сім'ї, материнства і дитинства. Законодавчі гарантії прав дитини базуються в згаданих країнах на принципах підтримки сім'ї з метою забезпечення виховання дітей та захисту їх прав. Сімейне законодавство цих держав також виходить з необхідності зміцнення сім'ї, неприпустимості довільного втручання когось у її справи. Більш того, навіть якщо система ювенальної юстиції не суперечить національним правовим стандартам, необхідно співвідносити можливість її введення з традиційним розумінням сімейних цінностей, позицією релігійних громад і думкою населення.

Церква не бачить об'єктивних та переконливих причин для впровадження системи ювенальної юстиції в тому вигляді, в якому вона поширена в ряді зарубіжних країн. Показово, що в національному та міжнародному законодавстві міцно закріплено переважне право батьків на виховання дітей. Будь-яке ущемлення цього права справедливо не приймається широкими колами суспільства. Церква підтримує цю стурбованість і солідарна з нею.

Важливо враховувати складну по своїй сутності організацію сімейного життя, де тісно переплітаються соціальні, психологічні, побутові, фізіологічні, фінансові, культурні та інші чинники. Втручання чиновників у цю делікатну область може спричинити за собою трагічні помилки, зловживання, жертвами яких стануть, в першу чергу, самі діти.

Церква нагадує, що в більшості країн, що становлять канонічну територію Московського Патріархату, вже існує історично сформована система правових актів та органів влади, при якій, з одного боку, кримінальне покарання неповнолітніх має м'який характер, а з іншого - діють спеціалізовані соціальні органи, в тому числі органи опіки та

підкування. Втім, і ця система потребує цивільного контролю, який би не допускав надмірного та необґрунтованого втручання в життя сім'ї. У зв'язку з цим може знадобитися доопрацювання правових актів та практики правозастосування щодо неповнолітніх, а також правових актів, що регулюють діяльність соціальних органів щодо неповнолітніх. У законодавстві повинна бути передбачена відповідальність посадових осіб за необґрунтоване вилучення дітей із сімей, їх утримання та за інші зловживання. При цьому слід всіляко підтримувати і зміцнювати традиційні сімейні цінності, протистоячи спробам їх девальвації. Всі складові системи захисту дітей повинні бути адаптовані до їх національної культури і традицій. Неприпустимими бачаться збір, електронна обробка, зберігання та несанкціоноване поширення надлишкових персональних даних, що стосуються сімейного життя.

Розвиток єдиної спеціалізованої інфраструктури дитячого судочинства, як свідчить практика ряду країн, може призводити до невиправданого втручання держави та інших зовнішніх по відношенню до сім'ї сил в її внутрішні справи і в будь-які сімейні конфлікти, в яких порушене питання дітей, що тягне за собою вкрай негативні для сім'ї і суспільства наслідки. Абсолютно неприйнятною існуюча практика вилучення дитини з сім'ї під приводом «недостатнього рівня матеріального добробуту». Відсутність у батьків достатніх матеріальних засобів повинно бути підставою для надання родині фінансової підтримки, насамперед, за рахунок коштів державних або муніципальних бюджетів. Нестача коштів у батьків не може розглядатися в якості умови застосування органами опіки та піклування заходів, спрямованих на фактичне руйнування малозабезпеченої сім'ї, зокрема, шляхом вилучення дітей у батьків. Таке вилучення базується, як правило, на розпливчастих або необ'єктивних критеріях «низького рівня розвитку дитини», «неналежного виховання» або «психологічного насильства». Тому акти національного законодавства повинні містити конкретні норми, які регламентували б застосування крайньої міри - вилучення дитини з сім'ї, щоб виключити вільну і, часто, суб'єктивну інтерпретацію закону. Крім того, реальна загроза виникнення ситуації, при якій у дітей з'являться стимули подавати в правоохоронні органи скарги на власних батьків, тобто, по суті, можливе створення системи доносів. Згадані варіанти розвитку подій небезпечні тим, що залишають поле для корупції і чиновницького свавілля, особливо у разі використання оціночних понять в нормативних актах, а також руйнують духовно-моральну сферу дитини.

Повинна бути виключена і можливість радикальної передачі владних повноважень у сфері захисту сім'ї недержавним організаціям,

оскільки вони не повинні підміняти державу в здійсненні його законних повноважень.

Існують засновані на обставинах життя громадян ряду країн побоювання, що методи ювенальної юстиції можуть бути застосовані для насадження нерелігійного світогляду і для обмеження релігійної свободи, зокрема, права батьків визначати світогляд і формувати моральні переконання дитини, спонукати її до участі в церковному житті, дотримання постів та інших релігійних приписів. Церква категорично заявляє про неприйнятність такого підходу. Примітно, що згідно зі статтею 5 Конвенції про права дитини держава повинна поважати права громади, в якій виховується дитина, і, згідно зі статтею 20, дотримувати релігійну наступність у разі необхідності приміщення дитини в прийомну сім'ю. Таким чином, при вирішенні, з ким буде проживати дитина, органам опіки слід було б враховувати бажання не тільки найближчих родичів, але і хресних батьків стати опікунами дитини, оскільки вони були обрані батьками для виховання їх дітей і восприємниками у відповідності з традиціями Руської Православної Церкви.

Церква вважає, що будь-які законопроекти і адміністративні заходи у сфері сімейних відносин мають бути винесені на широке і відкрите обговорення педагогів, батьків, вчених, духовенства, представників правоохоронних органів. Бачиться корисним участь духовенства та церковної громадськості в дискусіях з питань захисту прав батьків і дітей у всіх державах на канонічній території Руської Православної Церкви. Зокрема, необхідно відстоювати гарантії прав батьків на виховання дітей згідно зі своїми світоглядними, релігійними і моральними переконаннями, на розумне визначення їх розпорядку дня, режиму харчування та стилю одягу, на спонукання їх до виконання сімейних, громадських і релігійних обов'язків, на регламентацію спілкування з особами протилежної статі і доступу до інформаційних матеріалів, а також на фізичне відсторонення від дій, що завдають шкоди їх духовному, моральному чи тілесному здоров'ю.

При наявності заклопотаності змістом законодавчих або підзаконних актів, прийнятих в даній сфері, а також конкретними порушеннями прав батьків на виховання дітей і випадками невинуватеного втручання у внутрішнє життя сім'ї, Освящений Архієрейський Собор закликає православних християн звертатися до профільних єпархіальних структур, а якщо питання вимагає загальноцерковного розгляду - в Патріаршу раду з питань сім'ї та захисту материнства. При цьому визнається необхідним створення регіональних церковних комісій з питань сім'ї та захисту материнства

на єпархіальному та, де це представляється можливим, - на благочинницьких рівнях. Бачиться можливою і підтримка Церквою батьківських комітетів та інших громадських об'єднань, що захищають права батьків на виховання дітей. Важливо в рамках діалогу з державою виробити механізм присутності представників духовенства від єпархій та благочинь на постійній основі як спостерігачів, консультантів або експертів у державних органах опіки на всіх регіональних рівнях. Звернення віруючих, після відповідної експертної оцінки, буде розглядатися в ході церковно-державного діалогу і служити підставою для клопотання Церкви перед органами державної влади. Освящений Собор висловлює сподівання, що успішне вирішення описаних проблем допоможе зміцненню сім'ї та в цілому досягненню кращого життя наших співгромадян.

Позиція Руської Православної Церкви з актуальних проблем екології

*Документ прийнятий Архієрейським Собором Руської Православної Церкви
4 лютого 2013 року*

Все людство несе відповідальність за стан природи - творіння Божого. Виснаження ресурсів та забруднення навколишнього середовища на тлі зростання населення планети з особливою гостротою ставлять питання про солідарність зусиль усіх народів для збереження різноманіття життя, про дбайливе використання природних ресурсів та запобігання екологічних катастроф, спровокованих людською діяльністю.

Гріхопадіння прабатьків спричинило за собою спотворення первозданної природи. Священне Писання свідчить про це: «Творіння скорилося суєті не добровільно, але через того, хто скорив її» (Рим. 8:20). Забруднення і руйнування природи - прямий наслідок людського гріха, його зрима втілення. Різноманітні прояви гріховного ставлення до природи характерні для сучасного «суспільства споживання», що ставить головною метою одержання прибутку. Єдина можливість відновити здоров'я природи полягає в духовному відродженні особистості і суспільства, в справді християнському, аскетичному відношенні людини до власних потреб, приборкання пристрастей, послідовному самообмеженні.

Головні положення позиції Руської Православної Церкви з проблем збереження живої природи і навколишнього середовища містяться в Основах соціальної концепції (розділ XIII, «Церква і проблеми екології») і Основах вчення про гідність, свободу і права людини (розділ III.5).

Керуючись заповіддю Божою про зберігання створеного світу (Бут. 2:15) і піклуючись про духовне та фізичне здоров'я людини, Руська Православна Церква вважає своїм обов'язком і далі брати участь в обговоренні питань екології, а також трудитися на цьому терені у співпраці з усіма, хто заклопотаний станом навколишнього середовища, думаючи про збереження здоров'я і нормального життя людей.

1. Богословське осмислення питань екології

Руська Православна Церква, сповідаючи біблійне вчення про відносини людини і створеного світу, готова вносити свій внесок в осмислення світоглядних підстав екологічних досліджень та екологічної діяльності.

Церква свідчить про єдність створеного Богом світу і пропонує цілісну картину людського буття. Ця думка підкреслює відмінність

теоцентричного світогляду від позиції гуманістичного антропоцентризму, що розглядає навколишнє середовище як джерело «егоїстичного і безвідповідального споживання» (Основи соціальної концепції Руської Православної Церкви, XIII.4) і від язичницького обожнення природи, часом з'єднується зі спробами підняти її над людиною, оголосити її самодостатньою, а людські зусилля по її перетворенню - непотрібними.

Слово Боже навчає, що навколишній світ є домом, який створив Господь і в якому Він поселив людину (Бут. 1:28). Тому людина є домоправителем створеного світу і покликана поклонятися не природі, а єдиному Творцю (Рим. 1:25). Добре і побожне ставлення людини до природи ґрунтується на глибокому усвідомленні того, що Бог створив світ і все живе в ньому гарним (Бут. 1:8-25). Разом зі святим пророком Давидом кожна людина може вигукнути: «потішив мене Ти, о Господи, вчинком Своїм: я захоплююся ділами рук Твоїх» (Пс. 91:5).

У світлі Святого Письма екологічна діяльність розуміється як заповідане Господом поведіння людини зі створеним світом. Бог благословив людині користуватися матеріальними благами для підтримки його тілесного життя (Бут. 1:29). Книга Буття також свідчить, що Господь відкрив людині можливість пізнавати і вивчати творіння, так як володіти і панувати над ним (Бут. 1:28) відповідно до задуму Божого неможливо без знання законів природи. Особливе значення для правильного розуміння місця людини у Всесвіті має біблійне вчення про панування людини над створеним Богом світом, яке має бути відповідним до Всеблагої творчості Творця Всесвіту, бо людина створена за образом Божим. Преподобний авва Дорофей пише: «Будемо завжди зберігати совість нашу в усьому: у ставленні до Бога, до ближнього і до речей». Люди покликані до творчої участі в бутті творіння, його захисту і збереження: «Узяв Господь Бог людину, [яку створив] і оселив її в саду Едемському, щоб обробляти його і зберігати його» (Бут. 2:15).

Одним з наслідків гріхопадіння перших людей стало порушення богоустановлених відносин між ними і природою. Людина стала керуватися насамперед егоїстичними і споживчими мотивами. Тому екологічна діяльність не досягне бажаних результатів, якщо люди не будуть прагнути подолати свого відчуження від Бога і жити за Його заповідями.

Враховуючи важливість питань екології, необхідно розвивати у вищих церковних навчальних закладах богословські дослідження про взаємозв'язки людини і створеного світу, а також розглядати екологічну тематику на церковних науково-практичних форумах. Слід вести

богословське обговорення проблем екології з братніми Помісними Православними Церквами, а також обмінюватися досвідом в цій області в міжхристиянському та міжрелігійному діалогах. Звертаючись до екологічних питань, Церква зіставляє богословське вчення з сучасними науковими даними про світ, враховує підходи наукових дисциплін екологічного профілю і громадську думку.

2. Літургійне життя Церкви і екологія

Церква прикликає благодать Святого Духа не тільки на людину, але і на весь навколишній світ. Божественна Євхаристія освячує створений космос. Плоди землі і творіння рук людських - хліб і вино - дією Святого Духа стають Тілом і Кров'ю Христа, освячуючи вірних. Освячення водної стихії, звершене на Богоявлення, відкриває нову перспективу для матеріального буття: освячена вода стає святою водою, «приводить в життя вічне». Церква завжди відгукувалася молитвою і працею на події, що вимагали взаємодії людини і природи, і на ситуації, в яких природні стихії ставали для людини ворожими. Церква щодня молиться про «добре поліття, за врожай плодів земних», відбуваються і особливі молитви про людей, які трудяться на землі, про позбавлення від стихійних лих, шкідливих тварин.

В умовах екологічних криз і катастроф люди вкрай потребують молитовної підтримки. Представляється важливим видавати існуючі, адаптовані і знову розроблювальні молебні чини з призиванням допомоги Божої на сільськогосподарську діяльність, а також на різні праці, спрямовані на заощадження навколишнього середовища. На додаток до існуючих можуть бути створені богослужбові чини і окремі молитви, святощі під час стихійних лих і техногенних катастроф.

3. Екологічне виховання

Руська Православна Церква стверджує, що людина змінює навколишній світ у відповідності зі своїм внутрішнім світом, а тому перетворення природи має починатися з подолання духовної кризи людства.

Реальною альтернативою споживанню є християнський спосіб життя. Православ'я вчить виховувати в людях поміркованість і помірність у задоволенні життєвих потреб, відповідальність за свої дії, відмову від надмірностей, у тому числі від недбайливого використання продуктів харчування, повагу до потреб інших людей, розуміння важливості духовних цінностей для кожної людини.

Прикладом дбайливого і цнотливого ставлення до навколишнього середовища нерідко були православні монастирі, де і звершували плідну взаємодію благої волі людської і освячуючої сили Божої, в тому числі в галузі сільськогосподарської діяльності.

Слід заохочувати залучення священнослужителів до вивчення основ екології як науки та законів функціонування біосфери. Для виховання дітей та молоді в дусі відповідальності за стан природи представляється необхідним цілеспрямовано вводити теми християнської екологічної етики в церковні, а по можливості і в світські програми освіти та виховання, сприяти введенню екологічної тематики в коло науково-педагогічної діяльності вищих духовних навчальних закладів, недільних шкіл, православних дитячих таборів, а також у додаткову духовну освіту і курси перепідготовки. Бажана і організація спеціальних церковних курсів та освітніх програм, що розкривають православне бачення екологічної проблематики для студентської та наукової громадськості, а також регулярні теоретичні та практичні екологічні заняття для дітей і дорослих.

4. Церковна участь в екологічній діяльності

Священнослужителі і миряни закликаються до активної діяльності, спрямованої на захист навколишнього середовища. Ця діяльність в першу чергу повинна бути спрямована на свідोцтво про те, що лише поміркованість, повага до інших і відповідальність в кожній людині, засновані на свідомому виконанні заповідей Божих, дозволять людству подолати виниклі екологічні проблеми.

Православні віруючі закликаються сприяти розробці та впровадженню технологій і способів управління господарством, орієнтованих на можливо більш дбайливе ставлення до навколишнього середовища.

Екологічна програма може бути виділена як особливий напрямок єпархіальної та парафіяльної роботи. Тема екології може розглядатися як компонент пастирського, місіонерського, соціального та молодіжного служінь. Великим потенціалом для практичної реалізації православного підходу до екології володіють монастирі та парафії, які включають в життя громади турботу про природу. Розвиток в монастирях і на сільських парафіях екологічно безпечного аграрного виробництва має бути прикладом раціонального природокористування для оточуючих господарств.

5. Співпраця з громадськими, державними та міжнародними інститутами в сфері екології

У працях по захисту природи Руська Православна Церква відкрита до діалогу і співпраці з громадськими, державними та міжнародними інститутами. При цьому Церква наголошує, що питаннями екології не можна маніпулювати, використовуючи цю тему як інструмент у політичній боротьбі і економічній конкуренції або як спосіб задоволення корисливих інтересів окремих осіб та суспільних груп. У

такого роду випадках Церква залишає за собою право утримуватися від співпраці в екологічних і суміжних проектах. Церква також залишає за собою право давати критичну оцінку діям державних властей, міжнародних організацій, громадських та наукових структур, які можуть мати негативний вплив на природу, а через це - на здоров'я і життя людини.

Особливу важливість має діалог Церкви з фахівцями і керівниками, від яких залежить прийняття рішень про стратегію міського, сільськогосподарського, промислового та видобувного розвитку, а також підтримка досліджень в області економії ресурсів, розробки і впровадження екологічно чистих технологій, пошуку альтернативних джерел енергії.

Єпархії, благочиння та парафії можуть підписувати угоди про співпрацю з регіональними та місцевими структурами, діяльність яких спрямована на збереження навколишнього середовища.

В рамках співпраці з державою і суспільством з питань екології Церква відкрита до того, щоб:

- брати участь у форумах, конференціях і зустрічах екологічної спрямованості, знайомити всі зацікавлені сторони зі своїм розумінням екологічних проблем і наявним досвідом їх вирішення;

- давати оцінку суспільно значущим економічним проектам, що впливають на стан живої природи і навколишнього середовища;

- здійснювати спільні проекти з громадськими, державними та міжнародними структурами;

- активно розвивати церковну присутність у суспільній і науковій екологічній роботі на міжнародному, національному та регіональному рівнях;

- брати участь у розробці, обговоренні та здійсненні інформаційних, освітніх та виховних програм, що мають екологічну складову, а також законів та інших нормативних актів, які зачіпають в тій чи іншій мірі питання екології.

У діалозі з представниками суспільства, держави, міжнародних організацій Руська Православна Церква вважає обов'язком сприяти зміцненню в людях, які належать до різних соціальних, етнокультурних, вікових і професійних спільнот, почуття солідарної відповідальності за збереження Божого творіння і підтримувати їх праці в цьому напрямку.

**Положення про матеріальну і соціальну підтримку
священнослужителів, церковнослужителів і працівників
релігійних організацій Руської Православної Церкви, а також
членів їх сімей**

*Документ прийнятий Архієрейським Собором Руської Православної Церкви
4 лютого 2013 року*

Пам'ятаючи про християнський обов'язок турботи про ближніх, в тому числі архіпастирів, пастирів, чернецтво і мирян, працівників і тих, що потрудилися в ім'я Христове, про сім'ї, вдів і сиріт церковних трудівників; а також маючи на увазі невисокий матеріальний рівень життя значної частини духовенства і церковних працівників у порівнянні з іншими соціально активними верствами населення, Освящений Архієрейський Собор приймає це Положення.

І. Забезпечення священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви соціальними пільгами і гарантіями, передбаченими законодавством

Епархіальним архієреям, благочинним, настоятелям парафій, намісникам, ігуменам і ігуменям монастирів, а також керівникам загальноцерковних і епархіальних структур, духовних освітніх установ, належить забезпечити неухильне дотримання чинного законодавства в галузі забезпечення соціальних гарантій, передбачених для священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій, а зокрема:

а. надання обов'язкових соціальних гарантій, передбачених законодавством країн, в яких несуть служіння або трудяться зазначені особи;

б. своєчасних виплат в установленому порядку і за наявності передбачених законом підстав гарантованих допомог по тимчасовій непрацездатності, вагітності та пологах, а також при народженні дитини та по догляду за дитиною до досягнення нею встановленого віку;

с. щорічного надання всім священно- і церковнослужителям, за винятком насельників монастирів, а також працівникам релігійних організацій гарантованої відпустки в обсязі, передбаченому законодавством.

II. Матеріальне забезпечення потребуючих священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви, а також членів їх сімей

II.1 До потребуючих священнослужителів, церковнослужителів та працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви відносяться особи, які є членами сімей, доходи яких на одного члена сім'ї нижче встановленого в регіоні прожиткового мінімуму.

Членами сім'ї потребуючого священнослужителя, церковнослужителя і працівника релігійної організації Руської Православної Церкви є ті, що знаходяться на його утриманні: непрацездатні батьки; чоловік (дружина); проживаючі разом з ним неповнолітні діти.

Потребуючими членами сім'ї померлого священнослужителя, церковнослужителя і працівника релігійних організацій Руської Православної Церкви є особи, перелічені в абзаці другому цього пункту і є членами сімей, доходи яких на одного члена сім'ї нижче встановленого в регіоні прожиткового мінімуму.

За поданням єпархіальної опікунської комісії єпархіальний архієрей має право прийняти рішення про віднесення до потребуючих, окрім перерахованих у даному пункті категорій, й інших категорій осіб з числа священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви, а також членів їх сімей.

II.2 У структурі кожної єпархії слід створити (без прав юридичної особи) єпархіальну комісію з опіки про потребуючих священнослужителів, церковнослужителів та працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви, а також членів їх сімей (далі - «єпархіальна опікунська комісія»). Як виняток в єпархіях з невеликою кількістю парафій функції єпархіальної опікунської комісії можуть бути покладені на інший структурний підрозділ єпархії, на що єпархіальним архієреєм запитується згода Патріарха Московського і всієї Русі.

До складу єпархіальної опікунської комісії входять:

а. представник епархіального відділу з соціального служіння та благодійності;

б. представник епархіальної ревізійної комісії;

с. клірики чи миряни, призначені епархіальним архієреєм і обрані епархіальними зборами – на паритетних засадах.

Члени епархіальної опікунської комісії не можуть перебувати в близькій спорідненості між собою, а також з головою і членами епархіальної ради.

Голова епархіальної опікунської комісії призначається епархіальним архієреєм з числа її членів. До складу комісії рекомендується включати по можливості осіб з економічною та юридичною освітою.

II.3 У разі дефіциту фінансових коштів і, отже, нездатності парафії забезпечувати священнослужителів і церковнослужителів, а також утримувати парафіяльне господарство, епархіальна опікунська комісія доповідає про це епархіальному архієрею для прийняття ним відповідного рішення.

II.4 Епархіальна опікунська комісія реагує на звернення, пов'язані з невиплатою або недостатнім обсягом утримання священнослужителів і церковнослужителів, а також заробітної плати працівникам релігійних організацій, доповідаючи про такі звернення епархіальному архієрею. Конфліктні ситуації, що виникають при труднощі з виплатою утримання, вирішуються епархіальним архієреєм з урахуванням доповіді епархіальної опікунської комісії.

II.5 Благочинним, а в межах кожного приходу - настоятелям слід дбати про те, щоб ні на одному приході не було потребуючих священно- і церковнослужителів, а також слід своєчасно подавати відомості про таких епархіальному архієрею.

У великих епархіях при благочинницьких округах (вікаріатство), з благословення епархіального архієрея, можуть створюватися опікунські комісії такого ж призначення, як і при епархіях. Їх склад визначається епархіальним архієреєм. Координація та контроль за діяльністю таких опікунських комісій покладаються на епархіальну Опікунської комісію.

У річний звіт благочинного (вікаріатства) слід включати розділ, присвячений матеріальному і соціальному забезпеченню священнослужителів, церковнослужителів і працівників парафій, що входять до благочиння (вікаріатство).

Створення опікунських комісій при благочиннях (вікаріатствах) не є перешкодою для звернення потребуючих осіб безпосередньо в епархіальну Опікунську комісію.

II.6 При доведеній неможливості приходу самостійно нести витрати по утриманню священнослужителів, церковнослужителів і з виплати заробітної плати працівникам приходу, благочинні повинні інформувати епархіального архієрея про ситуацію, що склалася.

II.7 У необхідних випадках, у тому числі за важкої хвороби і в надзвичайній ситуації, епархіям рекомендується за рахунок власних коштів і (або) за рахунок коштів створених епархіями благодійних фондів надавати благодійну допомогу потребуючим священнослужителям, церковнослужителям та працівникам релігійних організацій Руської Православної Церкви, а також членам їх сімей у розмірі, що визначається епархіальним архієреєм за поданням епархіальної опікунської комісії.

II.8 Допомога, яка надається епархіальною опікунською комісією, може бути як одноразовою, так і цільовою регулярною виплатою.

II.9 Настоятелі повинні стежити за тим, щоб на парафіях розміри грошового утримання між священниками, між дияконами, між церковнослужителями при рівному службовому навантаженні (включаючи звершення треб, богослужінь, а також здійснення інших парафіяльних послухів) істотно не розрізнялися. Відповідальні працівники храмів, в тому числі помічники настоятелів і голів парафіяльних рад, скарбники, відповідальні за освітню, соціальну та молодіжну роботу і т.д., за умови їх повної зайнятості на приході і відсутності інших доходів, повинні отримувати утримання, по можливості орієнтоване на середню заробітну плату по регіону для соціальних працівників. Аналогічні правила застосовуються щодо працівників епархій та благочинь. Регенти, читці, співаки, вівтарники, просфорники, охорона, прибиральниці, свічники і т.д. отримують виплати виходячи з реальних трудовитрат.

II.10 Розмір заробітної плати працівників, які перебувають у трудових відносинах з єпархіями, парафіями, включаючи працівників, відповідальних за освітню, соціальну та молодіжну діяльність єпархії (парафії, благочиння), регентів, співаків, читців, псаломщиків, співробітників бухгалтерії і т.д. , повинен бути визначений в штатному розкладі, виходячи з реальної зайнятості працівника, його кваліфікації та обсягу роботи. У будь-якому випадку розмір такої заробітної плати не повинен бути нижче встановленого мінімального розміру оплати праці.

II.11 Розмір змісту священнослужителів і церковнослужителів, а також заробітну плату працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви рекомендується індексувати відповідно до інфляції.

II.12 У річних звітах благочинь, парафій, монастирів, духовних шкіл і т.д. мають міститися відомості про штатний розклад парафій, які з благословення єпархіального архієрея можуть використовуватися єпархіальною опікунською комісією при підготовці рекомендацій єпархіальному архієрею з надання матеріальної підтримки священнослужителям, церковнослужителям та працівникам релігійних організацій.

III. Єпархіальні благодійні фонди (каси взаємодопомоги)

З метою надання благодійної допомоги священнослужителям, церковнослужителям та працівникам релігійних організацій Руської Православної Церкви, що знаходяться у важкій життєвій ситуації, єпархіям рекомендується засновувати благодійні фонди, які діють в тих же цілях, що і відомі в церковній практиці каси взаємодопомоги. Джерелами формування коштів благодійного фонду (каси взаємодопомоги) є відрахування від єпархіального управління, парафій, монастирів, подвір'їв, а також благодійні пожертвування.

IV. Забезпечення Преосвящених архієреїв, що знаходяться на спокої

IV.1 Священний Синод, відраховуючи на спокій єпархіального або вікарного архієрея, визначає місце його перебування на спокої на території єпархії Руської Православної Церкви, ставропігійного або

епархіального монастиря. При визначенні місця перебування архієрея на спокої враховуються, по можливості, його побажання.

IV.2 Священним Синодом і Синодом самокерованої Церкви, Екзархату і Митрополичих округів затверджуються списки епархій для можливого перебування на спокої тих архієреїв, які, подаючи прохання про відрахування на спокій, залишають місце свого подальшого перебування на розсуд Патріарха Московського і всієї Русі та Священного Синоду.

IV.3 Єпархії, включені в передбачений пунктом IV.2 цього Положення перелік, надають перебування у них на спокої архієреям благоустроєне житлове приміщення і забезпечують надання даним архієреям матеріального утримання за рахунок власних коштів і (або) за рахунок коштів благодійного фонду, заснованого єпархією (ставропігійного або епархіальним монастирем), а також за участю епархій, що були останнім місцем архієрейського служіння Преосвящених, які перебувають на спокої.

IV.4 Матеріальний зміст складається з таких витрат:

а. благодійна допомога, що надається єпархією, яка була останнім місцем служіння архієрея, в розмірі архієрейського окладу;

б. оплата роботи обслуговуючого персоналу, медичних послуг, ремонту житла, господарських і транспортних потреб, здійснювана за рахунок єпархії, яка прийняла архієрея для перебування на спокої.

IV.5 Єпархіальним архієреям, в єпархіях яких перебувають на спокої архієреї, слід у щорічних епархіальних звітах, що направляються в Московську Патріархію, надавати інформацію про види і розміри витрат, передбачених пунктом IV.4 цього Тимчасового Положення.

IV.6 Архієрей на спокої може виконувати обов'язки ігумена монастиря або настоятеля парафії або бути приписаним до монастиря чи приходу. У такому випадку відповідні монастирі або парафії надають архієреям, які перебувають у них на спокої благоустроєне житлове приміщення, виплачують їм утримання і забезпечують їхнє обслуговування.

V. Особливості піклування про окремі категорії нужденних священнослужителів і церковнослужителів

V.1 Парафіям, при координуючому спостереженні благочинних, слід щорічно складати та подавати на ім'я єпархіального архієрея реєстр тих, хто перебуває на спокої або перестарілих та (або) тих, що мають інвалідність I групи, потребуючих священнослужителів, церковнослужителів даних парафій.

Перестарілими є священно- і церковнослужителі, які досягли віку 75 років.

V.2 У тому випадку, якщо перебуваючий на спокої або перестарілий і (або) такий, що має інвалідність I групи священнослужитель, церковнослужитель парафії єпархії не може виконувати будь-яке служіння і потребує матеріальної підтримки, він повинен забезпечуватися з коштів парафії, яка є останнім місцем його служіння, або іншої парафії, за вказівкою єпархіального архієрея або за рахунок коштів єпархіального благодійного фонду.

V.3 У тому випадку, якщо священнослужитель, церковнослужитель парафії єпархії, який перебуває на спокої або є перестарілим, і (або) має інвалідність I групи, в силах нести церковне служіння, він може бути приписаний до парафії або монастиря для посильного несення богослужбової черги; дана парафія (монастир) виплачує йому утримання.

V.4 На території єпархій рекомендується створювати (у тому числі при єпархіальних монастирях) соціальні центри для піклування про людей похилого віку священнослужителів і церковнослужителів, а також працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви, в тому числі інвалідів, яким за станом здоров'я необхідний постійний догляд.

VI. Матеріальна допомога потребуючим членам сімей померлих священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви

VI.1 Єпархіальній опікунській комісії, благочинням та парафіям слід щорічно складати реєстр потребуючих членів сімей померлих

священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви.

VI.2 Потребуючим членам сімей померлих священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви може бути надана матеріальна благодійна допомога за рахунок коштів єпархії, парафії чи єпархіального благодійного фонду. Тривалість благодійної матеріальної допомоги таким особам визначається єпархіальною опікунською комісією, виходячи з їх реального матеріального становища.

VI.3 Якщо потребуючі члени сімей померлих священнослужителів, церковнослужителів і працівників релігійних організацій Руської Православної Церкви не отримують необхідну матеріальну благодійну допомогу, вони можуть звернутися до єпархіального архієрея через єпархіальну опікунську комісію.

VI.4 У разі переїзду зазначених осіб за межі єпархії єпархіальна опікунська комісія надає дані про потребуємих кліриків в канцелярію тієї єпархії, в яку переїхали дані особи, для розгляду та надання матеріальної допомоги приймаючої єпархії.

VI.5 Питання про матеріальну підтримку членів сімей священнослужителів, позбавлених сану або заборонених у священнослужінні, вирішується єпархіальним архієреєм з урахуванням рекомендацій єпархіальної опікунської комісії.

VI.6 Питання про матеріальну підтримку священнослужителів, позбавлених сану або заборонених у священнослужінні, не є предметом розгляду єпархіальної опікунської комісії.

VI.7 У разі смерті священнослужителя членам сім'ї покійного, що постійно проживали разом з ним до моменту його смерті у приміщенні, що належить релігійній організації, за рішенням єпархіального архієрея може бути надано інше приміщення, придатне для проживання, при відсутності у них власного житла .

VII. Дія даного Положення

VII.1 Норми даного документа поширюються на духовенство не з числа ченців, яке несе своє служіння в монастирях, архієрейських і монастирських подвір'ях, а також на членів сімей таких кліриків.

VII.2 У самокерованій Церкві дане Положення діє з урахуванням їх статутів.

Положення про обрання Патріарха Московського і всієї Русі

*Документ прийнятий Архієрейським Собором Руської Православної Церкви
5 лютого 2013 року.*

1. Архієрейський Собор таємним голосуванням обирає кандидатів на Московський Патріарший престол.

2. У бюлетень для обрання кандидатів на Московський Патріарший престол включаються всі єпископи Руської Православної Церкви, що відповідають критеріям, передбаченим Статутом Руської Православної Церкви для кандидатів на Патріарший престол. Відповідальність за складання такого списку архієреїв несе Священний Синод.

3. Перед початком голосування голова лічильної комісії в присутності членів комісії перевіряє стан скриньок для голосування та опломбовує їх печаткою лічильної комісії.

4. Бюлетені для голосування видає лічильна комісія під підпис кожного учасника, за умови пред'явлення посвідчення учасника. Бюлетень являє собою прошнуровані, пронумеровані та скріплені печаткою листи, що містять повний список можливих кандидатів на Московський Патріарший престол, з місцем для проставлення знака навпроти кожного імені. Лічильна комісія несе відповідальність за підрахунок виданих бюлетенів.

5. Голосування відбувається шляхом проставлення будь-якого знаку навпроти імені того кандидата, за якого подається голос. Бюлетень вважається недійсним у наступних випадках:

- 1) якщо в бюлетені відмічено більше ніж одне ім'я;
- 2) якщо в бюлетені не зазначено ні одне ім'я;
- 3) якщо в бюлетені відсутній один або кілька аркушів.

6. Лічильна комісія:

1) звіряє кількість бюлетенів у скриньках з числом виданих бюлетенів і виявляє недійсні бюлетені;

2) здійснює підрахунок голосів шляхом проведення кожного бюлетеня через кожного члена лічильної комісії, починаючи з молодшого, завершуючи головою;

3) складає протокол за результатами голосування в кожному турі.

7. У випадку помилки при заповненні бюлетеня член Собору має право звернутися до лічильної комісії для заміни бюлетеня; в такому випадку зіпсований бюлетень здається в лічильну комісію, погашається її головою і видається новий бюлетень, про що складається акт.

8. Обраними кандидатами вважаються три архієреї, які набрали найбільшу кількість голосів, виражених в дійсних бюлетенях. У разі

якщо в першому турі голосування кілька кандидатів набрали рівну кількість голосів і це не дозволяє визначити трьох обраних, проводиться повторне голосування по особах, які отримали рівну кількість голосів.

9. Вибрані мають право заявити про самовідвід. У такому випадку, список кандидатів заповнюється за допомогою включення в нього наступних (за кількістю отриманих голосів у першому турі) архієреїв. У разі самовідводу всіх трьох кандидатів проводиться повторне голосування.

10. Результати голосування представляються Помісному Собору, який відкривається не пізніше, ніж на третій день після висунування кандидатів на Патріарший престол.

11. Головує на Помісному Соборі Місцеблюститель Патріаршого престолу.

12. Члени Помісного Собору можуть висунути додаткового кандидата на Московський Патріарший престол заявою не менше ніж 1/4 своїх членів. Такий архієрей повинен відповідати критеріям, передбаченим Статутом Руської Православної Церкви для кандидатів на Патріарший престол. Для його включення в число кандидатів на Московський Патріарший престол проводиться таємне голосування. Включається до списку кандидатів той архієрей, який набирає не менше третини голосів, виражених в дійсних бюлетенях.

13. Члени Собору таємним голосуванням обирають з числа кандидатів Патріарха Московського і всієї Русі, за такою процедурою:

1) перед початком голосування голова лічильної комісії в присутності членів комісії перевіряє стан скриньок для голосування та опломбовує їх печаткою лічильної комісії;

2) бюлетені для голосування видає лічильна комісія під розпис, за умови пред'явлення посвідчення члена Собору; бюлетень містить список висунутих на голосування ієрархів, з місцем для проставлення знака навпроти кожного імені; бюлетень скріплюється печаткою лічильної комісії; лічильна комісія несе відповідальність за підрахунок виданих бюлетенів;

3) бюлетень вважається недійсним у наступних випадках:

а. якщо в бюлетені відмічено більше ніж одне ім'я;

б. якщо в бюлетені не зазначено ні одне ім'я;

4) лічильна комісія:

а. звіряє кількість бюлетенів в скриньках з числом виданих бюлетенів і виявляє дійсність бюлетенів;

б. здійснює підрахунок голосів шляхом проведення кожного бюлетеня через кожного члена лічильної комісії, починаючи з молодшого і завершуючи головою;

с. складає протокол за результатами голосування в кожному турі;

5) у разі помилки при заповненні бюлетеня член Собору має право звернутися до лічильної комісії для заміни бюлетеня; в такому випадку зіпсований бюлетень здається в лічильну комісію, погашається її головою і делегату видається новий бюлетень, про що складається акт.

14. При голосуванні в першому турі обраним Патріархом є архієрей, який набрав більше половини від числа поданих голосів, виражених в дійсних бюлетенях. У випадку, якщо жоден з кандидатів не набрав у першому турі голосування більше половини голосів, проводиться повторне голосування по двох кандидатурах, які набрали найбільшу кількість голосів у першому турі голосування. Обраним Патріархом є архієрей, який набрав найбільшу кількість голосів, виражених в дійсних бюлетенях. У разі якщо в другому турі голосування обидва кандидати набрали однакову кількість голосів, Патріарх обирається жеребом з цих двох кандидатів, відповідно до процедури, яка встановлюється Помісним Собором.

15. Кандидати на Московський Патріарший престол мають право самовідводу на будь-якому етапі голосування, а також і в разі обрання, що передбачається у формулі запитування до обраного кандидата: «Преосвященний (ім'ярек), Помісний Собор Руської Православної Церкви обрав тебе Патріархом Московським і всієї Русі; приймаєш ти оце обрання?».

16. Якщо в результаті самовідводу залишиться один кандидат, то, за рішенням Помісного Собору, присутні на ньому архієреї, які мають право голосу на Архієрейському Соборі, таємним голосуванням обирають, принаймні, ще одного кандидата. Такий архієрей повинен відповідати критеріям, передбаченим Статутом Руської Православної Церкви для кандидатів на Патріарший престол. Якщо Помісний Собор відмовляється висувати ще одного кандидата, то по єдиному кандидату проводиться голосування. Єдиний кандидат вважається обраним на Патріарший престол, якщо на його користь було подано більше половини дійсних бюлетенів. При наявності єдиного кандидата, виборчий бюлетень має поля для проставлення знаків «за» і «проти».

17. Виключається публічне обговорення кандидатів у рамках засідань Собору.

Положення про склад Помісного Собору Руської Православної Церкви

*Документ прийнятий Архієрейським Собором Руської Православної Церкви
5 лютого 2013 року*

Стаття 1

Членами Помісного Собору є за посадою:

1. Святіший Патріарх Московський і всієї Русі (Місцєблюститєль Патріаршого Престолу в період місцєблюститєльства), єпархіальні і вікарні архієреї Руської Православної Церкви.

2. Керівники Синодальних установ, перелічених у пункті 6 глави VI Статуту Руської Православної Церкви, а також керівники наступних структур: Синодальної біблійно-богословської комісії; Синодальної комісії з богослужіння; Синодальної комісії з канонізації святих; Патріаршої комісії з питань сім'ї та захисту материнства; Управління Московської Патріархії із закордонних установ; Художньо-виробничого підприємства «Софрино»; Видавництва Московської Патріархії; Синодальної бібліотеки.

3. Ректори Московської, Київської, Санкт-Петербурзької, Мінської та Кишинівської духовних академій, а також Загальноцерковної аспірантури та докторантури імені святих Кирила і Мефодія, Православного Свято-Тихонівського гуманітарного університету та Російського православного університету святого Іоанна Богослова.

4. Намісники лавр Руської Православної Церкви.

5. Начальник Руської Духовної Місії в Єрусалимі і ігумені монастирів Руської Православної Церкви у Святій Землі.

6. Представники Московського Патріархату при інших Помісних Православних Церквах.

7. Члени президії Міжсоборної присутності.

8. Члени комісії з підготовки до Помісного Собору, якщо така була сформована Священним Синодом.

Стаття 2

Для участі в Помісному Соборі обираються:

9. По одному делегату (крім ректора) від професорсько-викладацьких корпорацій Московської, Київської, Санкт-Петербурзької, Мінської та Кишинівської духовних академій, а також Загальноцерковної аспірантури та докторантури імені святих Кирила і Мефодія, Православного Свято-Тихонівського гуманітарного університету та Російського православного університету святого Іоанна Богослова. Обрання здійснюється таємним голосуванням на загальних зборах корпорації, яка встановлює процедуру цього обрання. Обраним

може бути будь-який член корпорації - клірик, чернець або мирянин. Вибрані делегати затверджуються єпархіальним архієреєм (у період місцеблюстителства, стосовно навчальних закладів, що перебувають у віданні Патріарха - Священним Синодом).

10. Десять делегатів від духовних семінарій з числа кандидатів, обраних таємним голосуванням вченими радами семінарій (по одному кандидату від кожної семінарії). Обрання делегатів здійснюється з'їздом ректорів таємним голосуванням згідно з процедурою, встановленою Патріархом (у період місцеблюстителства - Священним Синодом). Обраним може бути будь-який член корпорацій - клірик, чернецтво або мирянин. Вибрані делегати затверджуються Патріархом (у період місцеблюстителства - Священним Синодом).

11. П'ять делегатів від чоловічих ставропігійних (Патріарших) монастирів, обраних таємним голосуванням на з'їзді, що складається з намісників і представників монастирів з числа їх насельників (по одному від кожної обителі). Процедуру голосування встановлює Патріарх (в період місцеблюстителства - Священний Синод). Вибрані делегати затверджуються Патріархом (у період місцеблюстителства - Священним Синодом).

12. П'ять делегатів від жіночих ставропігійних (Патріарших) монастирів, обраних таємним голосуванням на з'їзді, що складається з ігуменій і представниць монастирів з числа їх насельниць (по одній від кожної обителі). Процедуру голосування встановлює Патріарх (в період місцеблюстителства - Священний Синод). Вибрані делегати затверджуються Патріархом (у період місцеблюстителства - Священним Синодом).

13. Два делегати від кожної єпархії - один парафіяльний клірик і один мирянин, обрані таємним голосуванням на єпархіальних зборах. Процедуру обрання встановлюють єпархіальні збори. Вибрані делегати затверджуються єпархіальним архієреєм (у період місцеблюстителства, у відношенні єпархії міста Москви - митрополита Крутицького і Коломенського).

14. По одному делегату від ченців кожної єпархії, в якій є діючі єпархіальні монастирі (крім єпархії міста Москви). Делегат обирається з числа насельників або насельниць монастирів таємним голосуванням на єпархіальному з'їзді чернецтва у складі всіх намісників, ігуменів та ігуменей єпархіальних обителей, а також представників єпархіальних обителей з числа їх насельників і насельниць (не менше одного представника від кожної обителі). Число учасників єпархіального з'їзду, а також процедуру обрання делегатів встановлює єпархіальний архієрей. Обраний делегат затверджується єпархіальним архієреєм.

15. По два делегати - одному клірику і одному мирянину - від Патріарших парафій у США, від Патріарших парафій у Канаді, від Патріарших парафій в Італії, від Патріарших парафій у Фінляндії і від Патріарших парафій у Туркменістані. Делегати обираються таємним голосуванням на зборах представників парафій в кожній з цих країн. Процедуру обрання встановлює це зібрання. Вибрані делегати затверджуються Патріархом (у період місцеблюстителства - Священним Синодом).

Стаття 3

Делегати до складу Помісного Собору Руської Православної Церкви обираються з повнолітніх осіб православного віросповідання, що відповідають якостям, зазначеним у п. 32 гл. XI Статуту Руської Православної Церкви для членів парафій Руської Православної Церкви.

Стаття 4

При обранні делегатів заочне голосування не допускається.

Документи Освященного Архієрейського собору
Руської Православної Церкви
2-5 лютого 2013 року

Видання підготовлене Інформаційно-просвітницьким відділом
Львівської єпархії УПЦ